ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

ЕРА, 3 МАРТ

№ 27 (4195).

1966 шу

Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

БЕРКАТЕ ДАЬГIЕНАШ

Ховш мадарра, республика хьайбаш леладерий теркам шерагара шерага дукхагIа тIаоз лоаман даьгIенаша, хьайбай продукташ дарегIа яха йиш хулийташ бола хьаст из хиларах тарра. Из-м кхетадеш а да, хIана аьлча, ахкан замалахьа пайда эца йиш йолаш IалаьмаТе дукха доакъараш да вай республика лоаман зоне.

Цу йIаьхийча доакъарий ресурсех пайда дикагIа эцар вай республика экономикана лоархIаме дош да.

1965 шера КПСС обкома бюроси республика Министрий Советои яьча решенега хьежжа тха Iилма-тохкама ветеринарни станце Наурски районa «Терский» совхозацеи Ленина цIерахча колхозацеи цхьана опыташ йир Грозненски фух дола кIаьда тха доаха жа лоаман даьгIенашка леладара даькъе.

Тирка йистера даьгIенаш сов къехилари цу гIулакхо жа дебаделга юхадеттари бахьан долаш да кIаьда тха дола жа доажаде керда даьгIенаш лаханза вай республика ца ялар.

Цхьан участке бIарччача шера жа доажадеш хилар бахьан долаш баьцаш кхоача а енна, гIомараш гучаяьннай цу даьгIенашка.

Цу гIулакхаша Iоткъам бу жа дебадара а цар продуктивность лакхъяра а. Цул совгIа, дукха Iулаш даьгIенашка леладаро новкъарле ю жена юкъе хулача инфекционни инвазменни лазараршта лерттIа дарба дара а.

ХIаьта, алхха Нохч-ГIалгIайчен лоаман районашка я доахани кIезиг-дукха морса тха дола жаи мара ца доажадеш яьсса ядаш 170 эзар гектар совгIа цонаши даьгIенаши.

Лакхача лоамашта юхерча даьгIенашка кIаьда тха дола жа доажадара йола керттера новкъарле я йоачаш дукха хулаш хилар, цахаддаш дохк латтар, фо а лаьтта а тIудана хилар. Цу хьалашка кIаьда тха дола жа атта цамогаш хул.

Лакхача лоамий хьалашка атмосферни давлени лакхъялар-м лов Грозненски фух долча жева.

Нагахьа санна лоаман даьгIенашка дажача кIаьда тха долча жена фои лаьттеи сов тIаьда хилар санна йола царна Iаткъаш йола фактораш ца нийслойя, уж цу моттиге дIатарлу, цар продуктивность эшалац.

Белгалдоалаш гIулакх да, вай Нохч-ГIалгIай республикера лоамий босеши участкаши лаьттан а баьций а гайпашка, хулача йоачашка, фони лаьттани тIуналгеи дIовхалгеи диллача эргаш хилар.

Тохкамбеча хана оаха тхоашта хьалхашка оттадаь декхар дар кIаьда тха дола жа ахкан замалахьа доажаде мегаргдола еррига лоаман босеши участкаши хьагучайоахилга.

ЧIоагIа лоархIаме да республика хьалашка ахкан замалахьа шаьрача арара даьгIенаш 2—3 бетта яьха а доахани жаи ца доажадеш мукъадийтар. Лакхе мел дийцар теркал а деш, производственни хьалашка опыт йир оаха 1965 шера. Цу гIулакха 1964 шера даьча цIунтоех Iулаш вIашагIдехкар оаха июнь, июль бетташка. Наурски района 751 устагIа юкъе болаш дола «Терский» совхоза цхьа Iул лоамашка хьалдигар 1965 шера 17 июне, 833 устагIа юкъе болаш дола вож Ленина цIерахча колхоза Iул 2-ча июне хьалдигар.

Уж Iулаш автотранспортаца лоам хьал а дига, Ведана района Мокажой яхача юрта юхxе дIахийцар.

1965 шера жа доажадеш хинна моттиг Кашкарлам яхача лоама къулбехьара босе яр. Жа доажадаь лоаман доакъош 2—2,5 эзар метр лакха да форда тIехен тIара.

Лоамий арешка даьжача жех дикаха малагIаш хул хар духьа хIара боахаме шаьрача даьгIенашка доажаде юхедитар цу шера даьча цIунтоех дола Iулаш.

Опыта кхоабача Iулашта гIулакх деш бар шоай болх дика бовзаш бола цигга баха Абуев Муслим, Джабиров Заурбик, Дебиров Байтула, Автоев Чили, Хакиев Мовла санна бола хьайбаш леладераш. Царна хов кIаьда тха дола жа доажадара дикагIа дола лоамаши участкаши мичахьа я.

2-ча июле денз шинна а Iула зем баха доладелар тхо.

Жегарча клинически хьалашка хьежарал совгIа, оаха зувра хьалха хиннача ЧIаьбарлой районерча Макажой яхача юртара атмосферни хувцамаш а.

Йоачаш мел хул а фецара температура — тIоадал меллай а хар духьа 300 гигиенически аппаратураш оттайир оаха Макажойски ветеринарни участкана гаьна йоацаш.

Макажойски участка ветеринарни специалистий нов. Р. Алатаевен кхычари новкъосталца хIара денна кхозза феца хулаш долча температурно-тIоадала хувцамаштеи цкъа деннеи бийсаннеи хулача йоачаштеи учет йора оаха.

Даьхача земаша хьахьекхар, 1965 шера Ведана района лоамашка ахка тоъал декъа лаьтта хилар.

Иштта лоархIаме да жена дулх дукхагIа тIадетталуш, уж кIезигагIа довш хилар, уж дикача хьала тIа хилар.

15—16 сентябре шинна а Iулацара жа, дулх мел тIаккхийттад хар духьа, оаха ээачул тIехьагIа гучадаьлар «Терский» совхоза Iулацарча хIара устагIан дозал юкъера лаьрхIача 39,5 килограммь Ленина цIерахча колхоза Iулацарча цхьан устагIан дозал юкъера лаьрхIача 26,6 килограмми хилар. Лоаман даьгIенашка жа доажадеш яьккхача хана юкъера лаьрхIача цхьан устагIанна тIаккхийтта дозал совхозе 8 килограмм, колхозе 2,6 килограмм хилар.

Совхоза жа дарстарга диллача в-средний-средний дар, хIаьта колхоза дараш — средний н-средний. Белгалдаккха деза тIахьежача а оамалашта а шинна а Iулацарча жененаи шаьрача даьгIенашка даьжача жененаи юкъера яккха цхьаккха белгало ца хилар.

Совхоза жева 100 ди даьккхар лоаман даьгIенашка, хIаьта колхоза жева — 72 ди. Цу юкъа совхозе дайна жа 9 устагIеи колхозе — 11 устагIеи хилар, цунах хул совхоза жех 1,2 процента колхоза жех 1,3 проценти.

ВIаши нийсдеш долча, шаьрача аренашка доажадаьча Iулашка цу юкъа дайна жа кхы дукхагIа хиланзар, цхьабакъда, тIаккхийтта дулх кIезигагIа хилар.

Лоаман даьгIенашка жева дажаш яьккхача хана цар дегIа а баргашта а хинна цхьаккха лазар гучадаланзар.

Жа Iушта, цига бахача наха хетар теркал а деш, оахош даьхача земашка а хьежа, оаха соцадир Ведана района лоамий цхьайолча босай даьгIенашка ахкан замалахьа Грозненски фух дола жа доажаде мегаргхилар.

Лоамашка жа доажадара эгтара дикагIа йола ха лоархI оаха июнь—сентябрь бетташ.

Цхьабакъда, цхьан шера даьхача земех хьахиннарашкара тхона гучадаланзар кIаьда тха дола жа альпийски даьгIенашка доажаде метаргхилар. Пудухьа тхона бакъахьа хет кIаьда тха дола жа лоаман даьгIенашка доажаде мегаргдий хьожаш 1966 шера шерра производственни опыт йича. Опыта лаьрхIа жа доажаду моттиг хержача бакъахьа хургья «Кашкарлам» яхача лоама къулбехьенгахьарча босал совнагIа, «Босой-Лам», «Ихарой-Лам» яхача лоамий босешка а.

КIаьда тха дола жа лоамий даьгIенашка доажадарах дола дош дувца оттадир Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама ветеринарни станце Iилман совете Дагестански КъилбаседаХIирийн юртбоахама институтий специалисташа дакъа а лоацаш.

Iилман совето ший решенеца къоабалбир кIаьда тха дола жа лоаман даьгIенашка доажадара гIулакх тохкаш чакхбаьккха болх, могадир 20—30 эзар устагIа лоам хьал а бугаш 1966 шера производственни опыт елга.

Республика боахамаш лоамий даьгIенех пайда дикагIа эца доладеннача хьалашка боккхача лоархIаме да атмосферни хувцамаш даим Iомадар. Пудухьа хIанз республикански метеослужбо сезонах яхкаь а, Макажой, Итумкхала, ГаланчIоже метеопосташ яхка еза ха хьатIакхаьчай.

Юкъера лаьрхIача деннеи бийсаннеи мел йоачаш хул, мух мел тIаьда, чIоагIа, мичахьара хьекх хар, буц мишта дегIаух хар эш гарггарча хана хургйолча погода санна, иштта альпийски даьгIенаш перспективни планах караерзаяра а прогнозаш оттаяра.

ГIулакх чакхдаккха дезаш хиларо дIадех хьайбаш сов дукха гулденнача моттигашка культурно-бытовой уллаш, медицински ветеринарни новкъостала пункташ а йолаш доажаде кхувлача доахана центраш вIашагIйохкилга. Республика столицаца лерттIа бувзам болаш, дIаюха лелаш вертолет йолаш хила еза уж центраш.

Лоаман даьгIенаш караерзаяра цхьана оарцагIйовла еза колхозаши совхозаши яьнна ца Iеш, Iалашони торговлеи гIулакха хьалхара, хьайбаш леладерашта культурно-бытовой медицински гIулакх делга вIаштIехьдаккхара, паькъаш дахкаран хий диллараи хьалхара бехктокхаме йола республикера административно-боахама органаш а.

М. САГОВ,

Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама ветеринарни института зоогигиена отдела заведующи.

ЦИСТЕРНАШ ДУККХАГIА ЮЛ

КПСС XXIII-гIа съезд хьаеллача деношка мехкдаьтта продукташ чуйотта 4 эзар цистерн планал совгIа кийчъе, цистернаш сеца кIезига лоаттаярцеи уж цIенъеш дIадодар лохдарцеи паччахьалкхенна цхьа эзар сом ахча кходе, иштта декхараш тIанийцадар коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Грозерча промывочно-пропарочни станце къахьегамхоша.

ТIаийца декхараш сийленца кхоачашдеш латт. ХIанзле планал совгIа кийчъяьй кхо эзар цистерн, кходаьд 1024 сом ахча.

Цистернаш юлача дика къахьегаш ба промывальщикаш нн. Семынин, Игаев, Баргоев, Пенчук, Гаркуев, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

ДикагIеи дуккхагIеи арахеца кога гIирс яхача девизах болх беш я Грозненски кога гIирс беча фабрика коллектив. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй фабрика цехий коллективаша хьамсарча парте съезда сийленца накъа яхара. Цу яхье хьалха латташ хьайоагIа нов. Антонян керте латта № 3 йолча цеха коллектив. Цо лерхI хьалхарча квартала план ханал массехк ди хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа 3700 гарга пар кога гIирс арахеца.

Денна дош дика кхоачадеш хьабоагIа цеха болхлой. Валовой продукци арахецара шин бетта план 25-ча феврале кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийца кога гIирс дукха ба.

Уж къахьегама темпаш кхы а лакхъеш болх беш я цеха коллектив уйх бетта. Хьалхарча ден план 130—135 процент кхоачашъяьй нн. Баканаева, Бельковас, Ужаховас, Дзюбенкос, кхыбараша.

Сурта тIа: кога гIирс тега лини болх бе йолайолийташ я мастер Дзюбенко Вераи Ужахова Совдати.

И. Плиева сурт.

ТЕМПАШ ЛАКХЪЮ

Керда толамаш а доахаш дика дIададаладаьд пятилетка хьалхара шу «Октябрьнефта» мехкдаьтта промыслови управлене коллективо. ХургIйолча XXIII-ча съезда сийленца накъа бахара шерра яхь а йоаржаяь къахьийгача коллектива вIаштIехьдаьлар доагор даккхара январеи февралеи беттай планаш тIехкхоачашъе.

Шоай производственни заданеш тIехкхоачаш а еш хьинаре къахьегаш я скважинашта лаьттана кIалха ремонт ю бригада коллектив. ХIара смена норма 125—130 процент кхоачашъю барт тайнача цо. Къьстта дика къахьегаш ба мехкдаьтта доаккха операторш нн. Самылин, Хандиев, Щербаков, Боровиков, кхыбараш.

О. ПЕРЕЯСЛОВА,

«Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла оператор.

КIИРА ХЬАЛХА

Дукха ха йисаяц КПСС XXIII-гIа съезд болх бе дIайолаяла. Цу денна сийленца накъа яхара доккхий социалистически декхараш тIа а ийца къахьегаш я крекинг-завода установкай коллективаш. Социалистически яхье хьалха латт нов. Гузеев керте латта № 21 йолча коммунистически къахьегама установка технологаш. Валови продукци арахецара шин бетта план 21-ча феврале кхоачашъяьй цар. Планал совгIа арахийца продукци эзараш тоннаш я.

Хьалхарча квартала план укх бетта 20-ча дийнахьа кхоачашъе дош деннад установка технологаша. Из толамца кхоачашдара сменна нормаш тIехкхоачашъеш дика къахьегаш ба технологаш нн. Ермаков, Ржевский, Белолапочкова, кхыбараш.

Цу установка коллективал дукха тIехьа ца юсаш дика къахьегаш я цунца яхь лелаю нов. Чуприн керте латта № 9—10 йолча установка коллектив. Шин бетта план 22-ча феврале кхоачашъяьй цо. Укх бетта кхы а дикагIа къахьегаш ба установка технологаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КХАШКАРА БАЛХАШ ДIАДОЛАДАЬД

ХIара денна шерлуш латт бIаьстан - кхашкара балхаш № 1-ча шурий совхозе. БIаьсти дIаювш йола культураш дIае бодIаювш йола культураш дIае болабеннаб цига. Кхашка болх беш йиъ агрегат я. ХIара трактора тIехьатессай кхоъ сеялка. ЦаI механизатор вац цига шоай производственни задани кхоачаш ца еш. Иштта трактористa Проскуров Федора 30 гектара тIа кен дIа а бийна сменни норма кхоачашйир ах дийнахьа.

Кхы а дикагIа къахьег цун напарника Кисилев Григоре. Цо ший гIончашца Плешенева Галяйцеи Вышквырка Любайцеи норма 30 гектар йолча хIара денна 35—37 гектар дIаюв.

Еррига 300 гектара тIа дIабийнаб кен.

Кен дIабувлга чакх а даьккха гурох дIае болабеннаб механизатораш. Цу балхаш тIа а доккхий толамаш доах механизатораша.

Совхозе дIахьу хьажкIаш, шекара свекла, кхыйола бIаьсти ювш йола культураш дIаера лаьтта кийчделга. Сихха дIахьу зяба макха боаккхилга а дисковани елга а. Уж балхаш деча дика къахьег механизатораша Чикильдин Владимиреи, Бобровский Федореи. Цар хIаране норма 60 гектар йолча 60—65 гектар лаьтта кийчду.

КПСС XXIII-ча съезда сийна оаха хIанз тхоай низ а хьинар а кхо ца деш къахьег пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачашъяра.

Е. МАКСИМЕНКО.

Шин бетта план ханал дийтта ди хьалха кхоачаш а еш, лакхача къахьегама толамашца хьамсарча парте съезда накъа йода Грозненски химически комбината № 132 йолча цеха коллектив. Укх бетта чотах хIапзлехьа арахийца продукци эзараш тоннаш я.

Ши-шегIа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Толамий лард а хинна дIаэттад болх нийса вIаштIехьбаккхар. КIиранна цкъа, баьча балха итогаш ю, балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш дIадоах. Цул совгIа къахьегама овсарле дикка лакх а еш, укх шера балха юкъейихьай массехк рационализаторски предложени.

Укх бетта кхы а дикагIа къахьега лерхI тха смена болхлоша, — йоах начальника Заболотнюка Анатоле. Хьинаре къахьег н.н. Бронникова, Чернова Аннас, Кириллов Николая, кхычар.

Сурта тIа: смена начальник Заболотнюк Анатолий, аппаратчик Чернова Анна, воккхагIвола аппаратчик Кириллов Николай.

И. Плиева сурт.

Съезда хьалхарча вахте

Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахоша, мехка халкъа боахам дегIаккхувлара пхе шера плана хьакъехьарча Директивай проект ювца а ювцаш, дегIаккхувл производства темпаш, предприятей чура резерваш хьа а лехаш, юкъекхухь. Цар е майоагIаш йола кийчо ю хургйолаш йолча XXIII партийни съезда.

ДIабахача кердача пятилетка шин бетто гIадкхувла толамаш дахийтад. Республика промысловикаша программа толамца кхоачаш а яьй, кхы тIа а 26.496 тонн мехкдаьттеи 23 миллион кубометр попутни гази а еннай. Терко тIайодаш да еррига мехкдаьтта промыслай управленеш планах лоархIаяр, цар ритмагIа болх баь хилар.

Дахача шерарча цу ханаца нийсдича бIарччача «Грознефта» объединене гIолла мехкдаьтта доаккхилга дегIаденал 17,9 процент, хIаьта попутни газ — 32,1 процент.

Планал тIех эгтара дукхагIа мехкдаьтта деннад МалгIабика, Горагорски, Сунженски района промысловикаша.

Съезда сийна йола къахьегама вахта дIахо а чакхйоахаш я.

* * *

Съездана хьалхара къахьегама вахта йолча деношка «Тула» яхача комплексаца эгтара дукхагIа кIор баьккхаб Е. Ярославске цIерахча Кузбасски шахтерча коммуниста Н. Баженова бригада. 31 балха дийнахьа цо хьалтIадаьккхад 46.641 тонн доагор — хIара горняка сиз эзар тоннал тIех! Из бассейне юккъера лаьрхIа белчуя массехказа тIех бола хьоххам ба. Кхыча участкашкарчул кхозза чухнахьа да укхаза баьккхача кIорага дIададар — тоннах 83 кепиг.

* * *

Шин бетта план йиллача ханал хьалхагIа кхоачашъяьй Актюбински ферросплавай завода конвертoршикаша. КПСС съезда долча совгIата февраль чакхбаллалца кхы тIа а еннай легированни болаташ кийчдарга йодача феррохрома итташ тоннаш.

* * *

Кировски шинни завода коллективо дош деннадар парте съезд хьаелла ди тIакхачалехьа планал совгIа пхи эзар дикал лакхъяь шийна яла. ТIайица декхар хIанзлехьа а шозза тIехкхоачашдаьд!

* * *

Парте съезда дика совгIат даьд Львовщинерча Стебниковски калийни комбината коллективо. Шоаш лургья аьнача минеральни удобреней ялх эзар тонна меттел химикаша дукха хIама ца эшаш шозза гаргга дуккагIа еннай уж мехка.

Кхоачашъяь ялар квартальни план! — Из рапорт деннад «Полярная звезда» яхача промыслови артелерча таймырски чкъаьрий доахараша. КПСС XXIII съезд хьаеллалехьа кхы цхьаькха а квартальни задани кхоачашъелга лаьрхIад цар.

* * *

Нарын сунт а тIеха социадаьчул тIехьагIа лоацача хана сатем оттара тIеххва Токтогульски ГЭС юллача гIишлой майда тIа юха а чуийнна балхаш ду деноош хьаэттад. Хий Iаьржа далехьа лакхехьарча перемычке 202 эзар кубометр лаьттеи тIоаи 18 эзар кубометр бетони йилланза яргIоацаш я.

КIоаргача аьле чу цхьанна а минута лаьгIлац IалаьмаТе чIоагIа хьекха ша мо шийла-мух, хадданза чухьекхача а чутекхача а лайво, чухерцача тIово халача боаких болх. Пхьабакъда, из иштта дале, а гIишлошъераша лаьрхIад перемычка етта яккхара йилла ха ткъаь денна лоацъелга. (ТАСС).

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТО ОТТАДАЬД САЛОIА ДИ 1966 ШЕРА 6 МАРТЕРЧА КIИРАНДЕНГАРА 7 МАРТЕРЧА ОРШОТДЕНГА ДОАККХИЛГА.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Парте XXIII-ча съезда Директивай проект ювцаш болча республика хьайбаш леладеча болхлоша доккхий балхаш де лерхI дIахо хьайбай продукташ дукхагIа яхара. Хьайбай боахаме хьалха латтача дуккхача фермаша денгара денга дукхагIа йоах щура, дукхагIа тIадеттадолийт хьайбашта дулх, гулду фуаш.

Хьайбаш леладераша толамаш даьха хилар гуш да укх шера шин бетта баьча балха итогашка хьежача.

1966 шера доахан дохкара 1-ча квартала план 1-ча марте кхачалца 88 процент кхоачашъяьй бIарчча хьанйцача ерригача республико, шура йохкара — 66 процент, фуаш дохкара — 58 процент.

1964 шера хьалхарча 2 беттачул дикка дукхагIа дехкад доахани фуаши.

Паччахьалкхенга доахан дохкара хьалхарча квартала план ханал хьалха цхьа бутт кхоачашъяьй Ачхой-Мартана, Ведана, Гудермеса, МалгIабика, Наьсарен, Нохжай-Юрта, Сунженски районаша.

Шура кийчъяра гIулакха хьалха латт Ведана, МалгIабика, Наьсарен, Урус-Мартана районий боахамаш. ХьалхагIа санна чIоагIа тIехьайнсай Грозненски Наурски районаш, цар боахамаша кхыметтел соахка цу ханналца ехка хинначул а кIезигагIа ехкай шура. ХIаьта соахка хьалха латташ ма ярий уж районаш.

Фуаш дохкара гIулакха квартала план ханал хьалха кхоачашъяьй МалгIабика района боахамаша.

Ханз геттара сихденнад хьайбаш леладерий балхаш.

Керттердар — доаханга Iа дика чакхдаккхийтар, хьахинна хьайбаш ца дойтар, хьайбай продуктивность лакхъяр.

Еррига хьайбай продукташ йохкара квартала план ханал хьалха кхоачаш а яь парте XXIII-ча съезда накъа бахар — республика хьайбаш леладеча фермай беррига болхлой декхар.

1966 ШЕРА 1-ча МАРТЕ КХАЧЧАЛЦА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ МЕЛ ЕХКАЙ ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА 1-ча КВАРТАЛА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА.

СВОДКА

(квартала план кхоачашъяр проценташца нийсйича)

	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	103	71	85
Ведана	125	94	40
Грозненски	66	58	52
Гудермеса	143	70	19
МалгIабика	100	81	118
Надтеречни	66	64	20
Наьсарен	122	76	16
Наурски	64	55	56
Ножай-Юрта	130	89	35
Советски	90	60	44
Сунженски	121	65	59
Урус-Мартана	77	78	62
Шаьла	69	70	73
Шелковской	75	69	62
Ерригача республике гIолла	88	66	58

ПАЙДАНЕРА СЕМИНАР

БархI бIаь ах бIаь совгIа саг гулвеннавар селхан Грозерча политически просвещене цIагIа республика агитколлективай кулгалхой семинаре. Семинаре дакъа лоацаш хилар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета пропагандистски группа членаш нн. Либерманн М. Г. Гуревичи.

Гулбеннарашта новкъоста Либермана йийшар «СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС ЦК XXIII-ча съезда Директивай проектах лаьца лекци. Даьча дукхача хаттарашта кIоаргга доашхаш жоп делар нов. Либермана. Семинаре «ХIанзарча дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи боламах» лаьца доклад йир нов. М. Г. Гуревича. Боккхача безамца ладийгIар агитколлективай кулгалхоша цу докладага.

Семинаре дакъа лоацарашта хьалхашка къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара Х. Х. Бокова. Республика агитколлективашта хьалхашка латтача «СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС ЦК XXIII-ча съезда Директивай проекта» пропаганда яра декхарех лаьца дийцар цо.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

ТАСС ХОАМ

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗА ВЫМПЕЛ ВЕНЕРА ЯХАЧА ПЛАНЕТА ТIА

1966 шера 1 марта московски ханах 9 сахьати 56 минути яьлча космически арене кхаь баьттаи ах беттаи никъ баьчул тIехьагIа шийца хьош Советски Социалистически Республикай Союза вымпел а йолаш Венера тIа кхаьчар «Венера-3» яха автоматически станци.

Автоматически станци бокъонца лаьрхIача ханна планета тIа кхоачилга Iалашдир станце хьоргболча наькъа траекторена 1965 шера 26 декабре толаме чаккхъяьккхача коррекце. Станци наькъа дIа мел йодача хана цунца боаррамагIа радиобувзам лоаттабаьб, цунгара Iилман информацеш хьаийцай. Станци Венерана гарга кхаьчача хана тIеххьарча этапа бувзама сеанс хилар.

1965 шера 12 ноябре сигалъяхийта вож «Венера-2» яха планеташта юкъера автоматически станци, гелиоцентрически орбите гIолла ший никъ дIахо а беш, 1966 шера 27 феврале московски ханах 5 сахьати 52 минути яьлча Венера тIехенна 24 эзар километр гаьна хургйолаш тIехъяьлар.

Коррекци ца а еш, лаьрххIача тайпара станци планетана гаьна хургйолаш йодилга Iалашдаьд духхьал планеташта юкъерча траекторе тIа из нийса яккхара чотах.

«Венера-2», «Венера-3» яхача автоматически станцей новкъосталца кхоачашъяьча эксперименташа йиш хилийтар планеташта юкъе деча наькъех дола массехк принципиально керда декхар къоастаде а керда Iилман даннеш хьаэца а. Цу станцеша баьча наькъа материалаш тохкаш а Iомаеш а я.

ДИРЕКТИВАЙ ПРОЕКТ ЮВЦ КЪАХЬЕГАМХОША

ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ПРОГРАММА

КЕРДАЧА ДЕКХАРИЙ БОАРАМ ТIА

ХIанз, беррига мохк хьамсарча парте XXIII-ча съезда накъабаха кийчлуча хана, къаьстта чIоагIа гIадбаха тIайцар города берригача къахьегамхоша 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивай проект йийцачеи къоабалъечеи Пленумах бола хоам.

Предприятей бригадашкеи цехашкеи, учрежденешка, гуччахьарча собранешка чIоагIа дувц кердача пятилетке хьалхашка латтача декхарех, къахьегамхоша даггара къоабалду халкъа боахама деррига доакъош дегIакхувлара белгалдаь гIулакхаш, белгалъяь производственни программа ханал хьалха кхоачашъяра шоай предложенеш тел.

Пхе шера планах йолча Директивай проект чIоагIа ювца а ювцаш, партийни организацеша шоай керттера теркам тIаберзабу кердача пятилетка хьалхарча шера заданеш толамца кхоачашъяра долаш долча кхоачамех пайда эцара.

ДIадахача шера холуш дика хувцамаш хилар дуккхача предприятейи доакъойи балха юкъе. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалца промыслай, заводий, гIишлоний коллективаша шерра социалистически ях йоаржайир семилетка тIеххьара шу толамца чакхдаккхара, сийлен вахте эттар Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда сийна. Творчески уйла а еш тIагIертта къахьегарах йиш хилар башха-дика толамаш даха. Города промышленносто ханал хьалха 25 декабре кхоачашйир шера задани. Семилетка 6-ча шера санна шоашта хьалхашка лаьттача декхарех дика лоархIабир бурув деттараши промысловикаши, планал совгIа бIаьш метраш бурув техар, итташ эзараш тоннаш мехкдаьттеи миллионаш кубометраш гази елар.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеша йоагIача планал тIех 3 миллион совгIа сома маьха продукци яьккхар. Халкъа боахам дегIабоалабеча доккха дакъа юкъедихьар машинапъераша, энергетикаша, транспорта, ейгача, кхачан, мебельни, моттигерча промышленноста предприятей коллективаша.

ГIишлош еча семилетка тIеххьара шу белгалдаьлар йоккхийча панелех цIенош хьалде доладарца. Диззача шера гIишлошъераша хьал а даь эксплуатаце дIаделар 63 эзар квадратни метр дола наха чуIе цIенош. Городе гIишлошъераша хьалъяь яьхай нефтемаслозаводера атмосферно-вакуумни трубчатка, аэровокзал, къулбехьара мухь Iобоассабу коллектор, старосунженски водоисточникий 1-гIа аргIа, А. П. Чехова цIерах библиотека, 964 кхы дуккха объекташ.

Воккъалдар аьлча, ши-шегIа даьхадац уж толамаш. Уж даьхад юххьанцарча партийни организацешка политически кхетамеи болх дикка тоабарах, из кхы дикагIа тоабе безилга дийцар городе чакхъяьннача отчетно-хоржамий партийни собранешкеи конференцешкеи.

Боахами культуреи хьалъяра декхараш толаме кхоачашделга дуккагIча даькъе тийша да, КПСС горкома, райкомаша, дуккхача юххьанцарча партийни организацеша организационно-партийни болх дIахо тоабарах. Цу гIулакха къаьстта дика аьттув балийтар КПСС ЦК октябрьски, ноябрьски, цул тIехьагIа хинначеи Пленумий решенеша.

Города партийни организаце дикагIа лелае баьннаб партийни вахара ленински нормаш, коллективно кулгалдара принципаш, шерра дегIайоагIа чура партийни демократи, критика, самокритика, коммунистий хьинар айденнад, сакхетам лакхбеннаб.

Ховш махиллара, парте лард я юххьанцара партийни организацеш. Цар балхах тийша да деррига боахама-политически декхараш кхоачашделга.

Дукха масалаш доаладе йиш я КПСС горкомеи райкомийи кулгалца юххьанцарча партийни организацеша шоай болх нийса вIаштIехьбаккхарах, къахьегамхошта юкъе организаторски кхетамеи болх чIоагIбарах, пачхьалкхен планаш толаме кхоачашъяра цар доккха новкъостал деш хиларах.

Хьаэцаргъя вай «Красный молот» завода партийни организаци (парткома секретарь нов. Шейкин). Укхаза хIанззе а 800 гаргга болхло ва 1967 шера чотах къахьегаш, 1520 сага коммунистически къахьегама ударника цIи еннай, царех 470 саг коммунист ва, 400 совгIа саг рационализатори изобретатели ва.

Завода коллективо сийленца кхоачашъяьй производственни план. Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад производства лоархIамерча участкашка коммунисташ нийса дIа-юха а оттабеш, цехови организацехи партийни группаехи чIоагIале а лувцаш, коллективе творчески хьал хьакхолла новкъостал дергдола кердадари толашагIа дари лехара наьха инициатива лакхъеш партийни комитето болх барах.

Коммунисташка хьалхле хилара а пачхьалкхен плани социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашде коллектив оарцагIъяккхара а боккха болх бу крекинг-завода партийни организаце (парткома секретарь нов. Забелин). Заводе дукха ба керда мел дари толашагIа мел дари дIа а доладаь чакхдоахаш бола коммунисташ. Мехкдаьтта чакхдоахараштa юкъе эггара хьалха, ханал 4 бутт гаргга хьалха завода коллективо кхоачашйир ворхI шера план, пятилетка хьалхарча шера чотах арахийцар итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта продукташи нефтехимически синтеза лаьрхIа йола бедали.

Кулгалдара стили методаши эргаьха тоа а еш КПСС горкомаи райкомаштеи, дуккхача юххьанцарча партийни организацештеи мегад кадраш харжара, дIа-юха нийсъяра, хьалкхеяра гIулакх дIахо тоаде, экономика, культура, Iилма дегIакхувлара планаш кхоачашъяра бола цар бехктоххам лакхбе.

Духхьал мехкдаьтта промышленносте болх беча хIара эзар сага 150 дипломировании специалист кхоач хIанз городе. Опыт йола, дийша бола ужжал болхлой юкъебоагIаш хиларах партийни организацей йиш а хул, уж декхарийла а ю КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъеча деча гIулакхий, майралла, инициатива хьоккхам гойташ болх бе.

ХIанз города нонагIа йолча предприятештеи организацештеи кулгалдеш ба квалифицированни специалисташ, дика организатораш.

Отчеташи хоржамаши хиннача юкъа кIезига бахканзар партийни организацешта деча кулгалга инициативни, принципиальни, партийни болчар чIоагIа лоархIаш бола коммунисташ. Дикка тоаеннай цар состав. Парторганизацей секретарех кхоалагIа дакъа совгIа бараш лакхереи, чакхъяханза лакхереи, юкъереи образовани йолаш ба.

Боккха болх баьб партийни кадраш харжара, парте горкома а райкомий а декхар да коллективашка беча дуккха оагIош йолча политически кхетамеи балха кулгалдара лардаш царна Iомае, кердача пятилетка планашка белгалдаь керттера дешаш кхоачашдара коллективаш оарцагIъяха лостам тела. Кердача пятилетка хьалхарча шера декхараш толамца кхоачашдара, эггара хьалха дIадаханза даргдац халкъа боахама доакъош планах дегIахийта новкъарле еш дола цIенхашттара кхоачамбоацараш. Кхоачамбоацараш сенах латт аьлча, уж латт дIадахача шера городерча 6 предприяте валови продукци арахецара планаши 7 предприяте къахьегама овсарле лакхъяра заданеши кхоачаш ца ярах.

4—4,5 эзар метрал тIех кIоаргал йолча чоалханерча скважинашта бурув тохара технологи караерзаеча боккха болх баь боллаше, буровикаша 2-зза кIезигагIа авареш яь йоллаше а 1964 шерарча боарамал хIамма а лакхденнадац бурув тохилга, ца тохаш дисад 6 эзар совгIа метр бурув.

Бурув тохара сухал кхоачаш ца ярах, нонагIа йолча хана болх берий бехках цIенхаштта авареш хиларах, болх соцаш латташ дукха моттигаш нийсъяларах бурув тохача предприятех цхьанне а кхоачашъяьяц тохкама бурув тохара заданеш.

Мехкдаьтта доаккхача промышленносте мехкдаьттеи гази яккхара заданеш даим кхоачашйой а, планал совгIа из даккхара пайда эцанза я еррига торонаши чура кхоачамаши. Бурув техаи караерзаяьи яьннача тIерча мелови тIоанашкарча скважинашта тоъал ха йоаккх сеца латташ, шоай ханнахьа гIирсашца уж кийч ца яр бахьан долаш.

ТIерча мелови тIоанашкара мехкдаьтта доалла моттигаш сихагIа эксплуатаце дIаялара технически дешаша дIадех уж гIирсашца кийчъяра укх шера дукхагIа балхаш де дезилгеи шоллагIа методаш юкъейоалаелгеи. Вай республике даим дегIаух мехкдаьттеи гази яккхара йола торонаш. Грозне гIолла укх шера из торо лакхъяла мег 29—30 процент. Мехкдаьтта доаккхача промышленноста ерригача партийни боахамеи организацешта йоккха бехктоххамал тIайожаю цу декхаро. Мехкдаьттахой Iомабеннаб чоалханерча скважинашта бурув тоха, хIара денна дукхагIа доаккх мехкдаьттеи гази. Цхьабакъда, бизза пайда эцац цу рузкъаех. Нагахьа санна города мехкдаьтта промыслашка аланца йоагIа газ массанахьа дIайоаль а скважинашта тоххам беча хана наггахь мара юха лоталуш а еце, хIаьта ахкаи замалахь потребитель ца хилар бахьан долаш дукха газ йов аланца йоагаш.

Маьхерча бедалах пайда эцача «Грознефть» яхача объединенеи ведомствайи кулгалхоша а Iилман учрежденей кулгалхоша а уж тайпа гIалаташ кхы ца дувлийтара цIенхаштта уйла е еза цу проблема хьакъехьа.

Мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленносте хьалха санна оттаяьча ассортиментах кхоачашъю план, дукха ха йоаккх установкаша капитальни ремонте йолаш, дикал лоха йолаш да хьаду моторни доагор.

Нефтехимически предприятешка гоалу мехкдаьтта кокс, дизельни доагор, полиизобутилен хьадара керда процессаш караерзае, лаьгIа кхоачашду автомобильни бензинай дикал дикка лакхъе торо хулийташ йола бокха пайда лу шоллагIа процессаш хьалъяра дешаш.

Хьалха санна кхоачам хиллал терко яц мехкдаьттей мехкдаьтта продукташи ца йойтара лоаттабеча къовсама.

Капитальни гIишлош хьалъеча а долаш да доккхий кхоачамбоацараши хIама туллийташ дийнна гIалаташи. Дуккхача шерашка хьалъеш хинна объекташ кIезигагIа йоллаше а, гIишлош еча хIанз а моттигаш нийслу проектно-сметни документацеца, оборудованеца материаланца ший ханнахьа Iалаш ца деш, генподрядни субподрядни балхаш кхоачашдеча предприятешта юкъе шоайла бувзамаш ца хилар бахьан долаш вIаштIехьдалац оттаяьча хана объекташ хьалъе, цу гIулакхо хила ма еззара дика хилийтац гIишлош.

Машиностроене, транспорте, ейгачеи кхачани промышленносте, къахьегамхошта бытови гIулакх деча метте хIанз а дIадаханза да дика продукци арахецара новкъарле еш дола, бахача наха культурни гIулакх тоадара торонаш лохъеш дола цIенхашттара кхоачамбоацараш.

Масе доакъошка балхах дика ка йоалаш дIайолаяьй пятилетка. Цун декхараш къаьгта белгалдаь да кердача пхе шера планах йолча парте XXIII-ча съезда Директивай проекта тIа. Проекта тIа дувца хIамаш наха шерра довзийташ а халкъа боахама ресурсех бизза пайда эцаргболаш маьхала мел дари партийни собранешка дийцари доашхаш а тIагIерттаи боккхеи болх бе беза ерригача партийни организацеша уж декхараш вахаре кхоачашдара. Города предприятейи учрежденейи партийни организацей декхар да пхе шера плана Директивай проекта кIоаргга маIани лоархIами хIара къахьетамхочоа бовзийта а беррига политически кхетамей болх кердача декхарий боарам тIа баккха а.

А. ДАВЫДОВ,
КПСС Грозненски горкома секретарь.

ГрозНИИ Iилмахоша де лерхIараш

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумашка тIайийцача решенеша аьттонаш лехар халкъа боахам кхы а сихагIа дегIакхувлара, технически прогресс кхы а сихъяра.

Дерригача дунено бакъдаь дIатIайийцад вай советски Iилмеи техникеи, хIаьта дуккхача лоархIамегIарча лостамашта цар хьалхара моттиг лоац дунен технически прогресс дегIайоалаеча.

Халкъа боахама системе керттера моттиг дIалоац Советски Союза мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленносто арахецача продукцеший маьхага диллача. Цун дегIаахар айхха дувзаденна да Iалаьмате сихача темпашца дегIаухача машиностроени, химически промышленность, металлурги санна долча промышленноста доакъошца. Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта - химически промышленносто доагор тел сихха дегIаухача энергетически предприятешта, машиннаькъа, автомобильни, авиационни, форда наькъий транспорта, юрта боахаме болх беча машинашта; цо керттера бедал тел синтетически хьоасий, каучукаш, пластически массаш еча промышленноста, мIад йоаха синтетически средстваш хьаеча производствашта, дуккхача кхычарна.

Къилбаседа Кавказе мехкдаьтта чакхдахареи мехкдаьтта химеи дешаш къестаду, къьнагIчарех йола йоккха Iилма-тохкама центр я Грозненски мехкдаьтта Iилматохкама институт — ГрозНИИ.

1966 шера промышленни предприятешца, «Гипрогрознефтаца», кхыча проектни институташца цхьана тохкамаш дергда ГрозНИИ шера 12 млн. тонн мехкдаьтта чакхдаккха низ кхоачаш йола хьалха латта, мехкдаьтта чакхдоаха перспективни завод хьаяра. Иштта технологически схемаши хьоккхамаши увттадергда Украине, Азербайджане, Советски Союза кхыча районашка хьалъе лерхIача кердача заводий проектировани яра а йолаш яраштa реконструкци яра а.

1966 шера дIахо а дергда мIад йоаха средстваш хьаяра парафинаш мист а деш синтетически хьаьна кислоташ (СЖК) цахалдаш хьаяра схема кийчъяра балхаш. Цу балхо йиш хулийтаргъя хIанз тайп-тайпара сапаш хьадарга дIаухийташ йола ганарийн машеи даьттай хьоаналий дуккха бIаьш эзараш тоннаш бахача наха кхачанга яхийта мукъа а йоахаш, производство эргаяьккха тоае.

ДIахо а дергда кхечан промышленноста эша парафинаш дахара а, хIаьта иштта парафинах витаминно-белкови концентраташ — хьайбашта дукха калореш йоахка доакъараш — хьадара а балхаш.

Шерра тохкамаш дергдолаш да термически крекинга установкаех термокаталитически установкаш еш реконструкци яра, хIаьта цо Iалапдергда лакха октанови бензин арахецарца цхьана дуккха бутилени пропилени — мехкдаьтта химена чIоагIа эшаш йола бедал уэш йола газаш арахецилга.

ГрозНИИ деча дуккхача лоархIамерча балхашта юкъе белгалдаха деза керда лоархIамера химически продукт — молекулярни цацаш е цеолиташ хьаярца дувзаденна балхаш, къаьстта а хоттайолийта вещество — лоабат боацаш цеолитий таблеткаш хьаяра балхаш.

Молекулярни цацаех промышленноста тайп-тайпарча доакъошка пайда эцаро йиш хулийт газаши коачалаши геттара чIоагIа цIенъе, химически продукташта юкъера царех йоаха маьхера химически веществаш хьакъоастае, ца эшаш йолча хIамаех химе продукташ цIенъе, и. кх. дI.

Лоацача статья тIа дувцалургдац ГрозНИИ къестадеш дола деррига дешаш, цхьабакъда, цу йоккха йоацача перечено а газет дешачоа хойтаргда ГрозНИИ къестаду декхараш малагIаш да.

А. НЕВЕЖИН,
ГрозНИИ воккхагIа вола Iилман болхло.

СЪЕЗДА СИЙНА КЪАХЬЕГАШ БА

Урус - Мартана района ерригача шурий - товарни фермашка чIоагIа уйла тIаяхийта ювц парте XXIII-ча съезда Директивай проект, цар къоабалъю из, хIаьта еррига хьайбай продукташ дукхагIа яха йиш хулийтаргйолеи продукци яккхарга дIабода мах лохбергболеи наькъаш а лох.

Масала, 1966 шера 20 февраль хьатIакхаччалца йолча хана хьалхарча квартале дулх кийчдара план 80 процент кхоачашъяьй района совхозаша, пачхьалкхенна дIаденнад 2679 центнер хьакхий а бежана а дулх. Йиъ совхозах шинне — «Гехинский» яхачеи Мичурина цIерахчеи совхозаша — шоай квартальни планаш тIеххкхоачашъяьй, хIаьта «Горец» яхача совхозо кхоачашъяьй ах шера план, планал совгIа пачхьалкхенга 216 центнер дулх а дохкаш.

Соахкарчул дикагIа Iаьгара доалаш латт детта доахан укх шера. Района совхозий шурий - товарни фермашка детта доахан боарамагIа кхоабилга вIаштIехьдаьккхад. Боахамашка цо йиш хилийтар еррига йоаккхаш йола шура дикка алсамъяккха, хIаьта иштта соахка январь бетта 91 килограмм мара ца яьккхача метте, хIара кхоабача Iаттагара 103 килограмм шура яккха а. ХIара кхоабача Iатта лоархIаш соахкарчул дукхагIа яьккхай шура «Гехинский» совхозе 15 килограмм, «Горец» яхача совхозе — 20 килограмм. Цо района боахамашка йиш хилийтар план 68 процент кхоачашъе, пачхьалкхенга 4056 центнер, соахкарчул 716 килограмм дукхагIа, шура йохка. Пачхьалкхенга шура йохкара квартала планаш ханал хьалха, март бутт юкъекхачалехьа, кхоачашъяраи планал совгIа пачхьалкхенга 100 тоннал тIех шура йохкараи мел эша горонаш йолаш я района совхозаш. Масала, «Горец» яхача совхоза шурий - товарни фермай коллективаша, парте XXIII-ча съезда яха йоагIача тайпара накъа яхар духьа къовсам а лоаттабеш, еррига йоаккхаш йола шура соахкарчул 56 процент дукхагIа яьккхай, хьалхарча квартала план кхоачашъяр духьа пачхьалкхенга ехкай 1438 центнер шура — соахка ехкачул 497 центнер дукхагIа. Пачхьалкхенга шура йохкара план 10-ча марта кхоачашъе а мартовски Пленума болх дIаболабалалехьа планал совгIа 600 гаргга центнер шура йохка а лаьрхIа ба совхоза хьайбаш лелaдераш.

Шура дукхагIа яккхара даькъе доккхий толамаш доах района хьалха латтача дояркаша. Масала, «Гехинский» совхоза дояркаша новкъосташа Х. Дадаеваси А. Юсуповаси январь бетта хIара кхоабача Iаттагара хьалхарчо 300 килограмми шоллагIчо 199 килограмми шура яьккхар. «Горец» яхача совхоза дояркаша новкъосташа Т. Гишаеваси А. В. Аристоваси хIара шоаш кхоабача Iаттагара 190 килограмм йоаккхаш шура яьккхай.

Бригадир нов. Хасмиков Леча волча «Гехинский» совхоза кхоалагIча отделене шурий - товарни ферма дояркай, скотникий, бежа Iуй коллективо 517 Iаттах, хIара Iаттагара 133 килограмм шура яьккхай, 130 килограмм яьккхай цу совхоза цхьоалагIча отделене деттача доахана Iула бригадир нов. Рослaмбеков Супьян волча бригаде.

ХIаьта а доккхий кхоачамбоацараш да хIанз а района совхозашка, цар чIоагIа новкъарле ю шура яккхареи пачхьалкхенга йохкареи планаш толаме кхоачашъяра.

Боахамий, отделеней, бригадай кулгалхоша лерттIа къахьийгадац шура дукхагIа яккхари пачхьалкхенга йохкари духьа. Доахана ханханнахьа доакъараш ца телар бахьан долаш деннеи бийсаннеи йоаккхаш йола шура хувцалу цкъаза 100 килограммага а кхоачаш, хIаьта «Красноармейский» совхозе укх шера 12 феврале яьккха шура 11 феврале яьккхачунца нийсйича 260 килограмм кIезигъелар, цхьоалагIча отделене шурий - товарни фермерча Исаева бригаде — 124 килограмм, Б. Арсанукаева бригаде — 136 килограмм. Иштта кIезигъяьй шура «Гехинский» совхоза цхьоалагIча отделене шурий - товарни ферме а.

ХIанз а хила еззача тайпара хьаьна яц пачхьалкхенна дIатела шура. Из бахьан долаш укх шера дIаяхача хана шура кийчъяра план кхоачашъеча совхозашта дIа ца лоархIаш йисар 105 центнер шура, цу даькъе «Гехинский» совхоза отделенешка — 39 центнер, «Горец» яхача совхозе — 58 центнер. Иштта моттиг нийсъелар Мичурина цIерахча совхоза кхоалагIча отделене а.

Хьалхарча квартала план дика кхоачашъеш боахк «Горец» яхача совхоза коа тIара оалхазараш лелaдераш. Укхаза плана чотах лаьрхIа 270 эзар фуъ дехкад — планаца нийсйича 67 процентий соахка 20 феврале кхаччалца дехкаранца нийсдича 108 эзар дукхагIеи.

Дика, продуктивность лох ца йолийташ юкъара хьайбаш Iаьгара дахар — района хьайбаш лелaдерий керттера декхар, вай парте XXIII-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахара керттера тешам.

А. РЫЖКО,
Урус - Мартана юрта боахама производственни управлене керттера зоотехник.

ХАЛКЪА ХЬАШТИЙ ДУХЬА

Ше мехка а советски халкъа а хьалхашка оттадаь декхараш доккхий хиларца, сийлахьа хиларца цецвоаккхаш я укх шера 19 феврале хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумо тIайийца СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара планах йолча Директивай проект.

КПСС XXIII-ча съездал хьалха вай парте дувца оттадаь из документ Iалаьмате лоархIаме да. Из кхетадара аьлча тоъаргда Советски Союза къаман доход пхе шера чухь 38—41 процент дегIайоагIаргхилар, хIаьта, хIара сага сих хьахулаш бола пайда 1,3-зза дегIабоагIаргхилар.

«Вай общество коммунизм хьаяра новкъа дикка дIахо гIолга,— белгалдоаккх Директивай проекта тIа, — материально-технически база дIахо дегIайоалаелга, мехка экономически оборонни низ чIоагIбелга Iалашде дезаш я керда пхе шера план. Пятилетка керттера экономически декхар гу партена Iилманеи техниканеи карагIдаьннарех мамогга дукхагIа пайда эцара, еррига общественни производство индустриально дегIакхувлара, цунах хьабоала пайдеи къахьегама овсарлеи лакхъяраларда тIа промышленность дIахо дикка дегIайоагIилга, юрта боахам дегIабара темпаш тешшаме лакха хулга Iалашдарахи из бахьан долаш халкъа вахара боарам дикка лакхбелга, беррига советски наха хьаштдолаш мел долча материальнии культурнии хIамашца мамогга дикагIа уж Iалашбелга вIаштIехьдаккхарах».

Советски общества вахара масса доакъош дегIадоаладара наькъаш белгалдоах пятилетка планах йолча парте Директиваша. Цу Директиваша къаьгта хьахьокх СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара керда план коммунистий парте а, Советски пачхьалкхено а дIахьош йола политика советски халкъа хьаштащца ювзаенна хилар. ДIахо советски адамий вахара хьал тоаделга ший керттерчарех цхьа декхар лоархI вай парте.

Директиваша белгал ма даккхара, пхе шера чухь болхлойи ахархойи балха алапи лакхлургда 20 процента. Боарам боацаш лакхлургъя халкъа образовани. Пхе шера лакхера а, юкъера специальни а образовани лургъя 7 миллион сага — из 1961 — 1965 шерашкарчул 65 процент дукхагIа хул.

Вай республикера писателаш, деррига советски адамаш а санна, дикка дог гIоздаьнна ба уж а, иштта Директиваша белгалдаьха кхыйола а сийлен декхараш бахьан долаш. Цу декхараша цар низ совбоаккхаргба парте мехка хьалхашка оттадаь декхараш дикагIа кхоачашдара советски адамаша лоаттабеча къовсама юкъе доагтIаш дола дакъа лаца. Ший тайпара да цу къовсама юкъе советски писателашка кхоачаш дола декхар. Из декхар эггара хьалха дувзаденна да культураи искусстваи учрежденей сеть шерра дегIайоалайойла, издательства гIулакх дIахо а дегIадоаладолда, книжкай тираж 25 процент, журналий тираж — 1,5-зза, газетий тираж — 40 процент алсамйоаккхийла аьнна Директивай проекто белгалдаьхача декхарашца. Ховш да, кепа йоазон органаш арахецилга алсамдаккхарга хьежжа литература а искусства а болхлошта хьалха латта декхар шерлуш хилар. Произведенеш чулоацамца идейнии художественни формаца говзеи язъяь хилар — из да социалистически искусства произведенешкара дIадехаш дар. Цо хоадабу художественни творчества эстетически мах, цо советски сага духовни вахар тоадара луш дар хьагойт. Халкъа вахар къаьгта хьа а гойташ, идейни чулоацамцеи художественни формацеи язъяь керда произведенеш хьакхоллилга — из лоархI нохчий а гIалгIай а писателаша пятилетках йолча Директивай декхараша шоашкара дIадехаш дар. Царна хов художественни литература произведенеш социальни а, этически а проблемаш гIеттаеш хила езилга. Цар кхетаду художественни литература декхар сага вахара маIан, цун хозал дIахьокхолгах латташ хилар.

ХIара денна яхар санна дегIадоагIаш латт нохч-гIалгIай къаман художественни литература. ХIанзале хьакхеллай дуккха романаш, повесташ, пьесаш, литература кхыча жанрех йола произведенеш. Литература дешаш бараша хIанзале лакхара мах хоадабаьб Р. Ахматовайи, Дж. Яндиеваи поэтически произведеней, М. Мамакаева, С. Арсанова, И. Базоркина романийи повестийи, Х. Осмиева, А. Хамидова, А. Бокова, М. Сулаева, С. Чахкиева, Х. Эдилова, Б. Саидова, иштта кхыча писателий дуккхача произведеней. Сенах латташ да цу произведеней а, иштта кхыча вай литературацарча произведеней а лакхара мах хоадабар? Цунна жоп луш белгалдаккханза даргдац, вахарца ювзаенна йоаца, адамаш кердачунна, сийрдачунна тIахьехаш йоаца искусства а литература а произведенеш къахьегама адама цIаккха тIаэцарг ца хилар.

Вай литература цу новкъа дегIадоагIаш хилар хьахьекхар дахача шера ноябрь бетта Москве дIалихьача Нохч-ГIалгIайчен литература кIира. Вай литература произведенешцара дуккха а кхоачамбоацараш белгалдаьхадале а, цу кIира хьахьекхар вай литературацара керттера принципаш — партийни принципаш хилар.

Вай вахаро боарам боацаш дукха материал лу писателашта цар произведенеш язъяра. Писателаша шоай произведенешта керда турпалаш лех промышленни предприятей, колхозий, совхозий Iилмани культураи учрежденей коллективашка. Эзараш бола цу тайпара турпалаш хьалкхебу вай вахаро. Цудухьа цхьаькха шеко а йоацаш ала мегаргда: Парте Центральни Комитета Пленумо тIайийца йолча пхе шера плана Директиваша вай мехка хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш вай мехка хьалкхувргба эзараш, миллионаш бола керда турпалаш, аьнна. Уж хила беза вай художественни литература произведенешца керттера моттиг дIалоацаш бараш.

Дерригача советски халкъо — болхлоша, ахархоша, интеллигенце массаза а низ, хьинар ца кходеш къахьийгад парте хьалхашка увттадеш дола сийлен декхараш цхьаккха ледарло йоацаш кхоачашдара. Цунах хьахинна да вай сийлахьа Даьхе денгара денга дуне цецдоахаш йолча коталонашка ухаш хилар. Цудухьа цхьаккха шеко йоацаш да кердача пятилетка мехка хьалхашка оттадаь декхараш а вай халкъо кхоачашдергхилар.

Цу къовсама юкъе дакъа лоацилга — писателий сийлен декхар да.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Продукци яккхарга мах кIезигагIа дIабохийт

Хьайбай продукташ дукхагIа яхара боккхача лоархIаме да уж яхарга дIабода мах лохбар. Цудухьа къаьстта белгалдаьккхал из 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIакхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивай проекта тIа.

Дукха къахьега дийзар тха хьайбаш лелaделга боахама рентабельни дакъа хилийта гIерташ. Масала, нагахьа санна 1964 шера шурий цхьа центнер яккхарга тха дIабаха мах 23 соми 40 кепиги хиннабале соахка из хиланзар 15 соми 42 кепиги мара.

Доахана ферме оаха эггара хьалхагIа вIаштIехьдаьккхар хIара болхлочоа доагI-доагIача тайпара доахан дIанийсделга. Духхьал из цхьа гIулакх бахьан долаш тха йиш хилар йиъ доярккеи кхо скотники мукъа а балийта, уж кхыча балхаш тIа хьожабе.

Къахьегамах мах тела лаьрхIад оаха хьайоаккхача продукце дукхалгеи дикалгеи хьежжа. Планал совгIа яьккхача шурех хIара бетт-бетта премиальни мах тел оаха. Цунна фермай болхлой безам дукхагIа хилийтар оаха планал совгIа продукци яккхарца.

Массаза а тешаме шура дукхагIа яхар духьа ахкан замалахьа доахан даьгIенашка дIалехка доладале хьалхагIа доакъарийна лаьрхIа дIайийнача участкаш тIа доажалу оаха доахан. ДукхагIа йолча хана боахамашa цхьатарра ерригача участкашка доахан тIа а лаьхке IоцIенъяйт уж, хIаьта цу тIара доакъар тIатIа кIезиг а луш шура эшалу, доакъар кхы цIаькха тIа ца доалаш хус. Оаха кхыча бесса лелаю уж участкаш.

Участкана доахан тIалахкалехьа мошача доакъара хьувкъам меллаб хьож тхо, тIаккха цун мах шурий маьхаца дIалоархI. Участка тIара 70—75 процентага кхаччалца дола доакъар дуа а дийя, 25—30 процент юхедут. Цул тIехьагIа лоаллахарча участка тIа лохк оаха доахан. Доахан доажадаьча хьалхарча участка тIа дисковани ю, хIаьта из бахьан долаш мошача доакъара шоллагIа а кхыметтел кхоалагIа а хьувкъам кхебе йиш хул. Цхьабакъда, шоллагIча хьувкъама мах шура яккхарга дIабодача маьха юкъе бодац, цудухьа хьайбай продукташ яхарга деррига дIабодачох 60—70 процент дIалоацаш долча доакъарашка бода мах лохлу боахаме.

Детта доахан Iай чусоцадеча хана а корадир тхона продукци яккхарга дIабода мах лохбергбола кхоачамаш. ХьалхагIа кIоагашкара силос хьалъяхарей тIакхахьарей, хIаьта иштта гIожа доакъараш тIаозара а балхаш соахка кулгаца деш дар. Из бахьан долаш 300 Iаттаи 400 Iасилгаи гIулакх дара дукха болхлой лелабе безаш хулар. ХIанз цу балхашта механизаци яьй оаха. ХьалхагIа болх беш хиннача нийс подводаи 25 болхлочоаи метта хIанз болх беш бархI скотники ши трактористи мара вац, тележка тIехьайийза тракторaш а йолаш. Цо хIара бетта 400 совгIа сом ахча кходу фермана. Цул совгIа, балхашта механизаци яр бахьан долаш торо хилар детта доахани Iаьсийни кхабара режим нийсагIа лелае, хIаьта из а иштта тешшаме шура дукхагIа йоахийтаргйолча лоархIамегIарча факторех цаI я.

Къаьстта уйла тIайохийт оаха искусственни осеменени яра гIулакх вIаштIехьдаккхара. Искусственни осеменени ю керда стандартни пункт хьалъяьй тхо долча. Соахка 100 Iаттаи духхьашха далхкача шинараштеи тIехьа 88 Iаса хьалкхедир оаха.

Дуккхача кулгалхошеи специалисташеи йоах шу даьнна бугIилгаш дулха лаьрхIа дIачутелар пайдана дац. Цунах фу хул хьежар тхо дIадахача шера. ХIаьта хьахиннараш тхона дага а ца хиннача тайпара дика дар. Iасилга дулха цхьан центнерага тха дIадахар 56 сом хилар, хIаьта пачхьалкхенга оаха из 120 сомах дехкар. Укх шера кхы а 1965 шера яь 100 бугIилг дIачуяла лаьрхIад оаха, хIаьта уж хIанзза а дезз чуоттаяь кхоабаш латт.

Шу даьнна йолча хана эзача 250—260 килограмм хул бугIилгах. Из кхеярга тха 55—60 сом дода, хIаьта пачхьалкхенга йохк оаха из 270—280 сомах.

Хьайбай боахам айбергбола кхоачамаш дуккха а да. Тхо хIанз а цу даькъе хьалхара гIанаш доахаш мара дац.

А. МИШУСТИН,
Гудермеса района «Новогрозненский» совхоза керттера зоотехник.

АЙХХА БУВЗАМ ХИЛИЙТА ШКОЛАИ ДЕЗАЛИЙИ

Вай парте Iалаьмате чIоагIа терко ю кагирхой, къаьстта а бераш коммунистически кхетамца кхедара. ХIаьта из декхар кхоачашде дезараш хьалха латтача педагогически Iилмаца кийчъяь йола советски школаш а я.

Из сийлахьа а лоархIаме а гIулакх мишта кхоачашду, шоаех парте а халкъа а бенна боккха тешам мишта бакъбу вай берий кхел шоай кара йолча вай хьехархоша?

Са безам ба укх статья тIа хьехархой балха дикача а воча а оагIонех лаьца дувца.

Бераш цхьана кхетадар духьа дезалеи школаи шоайла айхха вIаший бувзам хила безилга-м бакъ ма дий. Цхьабакъда, из дац бераш кхетамца кхедара гIулакх школаи дезалеи цхьа шийтайпара доакъош а дь, шоайла декъа дезаш хилар. Из иштта дац, хIана аьлча, вай декхар, де лерхIар цаI да. Вож оагIув йийцача, даьшта-ноаношта, берашта хьалхашкара бехктокхам педагогашта тIера дIа ца боалаш хиларал совгIа, кхыметтел лакх а лу.

Мелла гIайгIане дале а хIанз а нийслуш я из дале а кхыдар дале а дола бер кхетаде, Iомаде хала долаш ма хилланге а цхьабола хьехархой беррига а бехк даьшта - ноаношта тIабилла гIерташ хула моттигаш. Цу тайппара, доллача хIамаина а бехке бе боагIараш дай-ноаной хилар лерхI цар, хIаьта цунца шоаш педагогически низ а кхетам а боацаш хилар къайладакъа а гIерт уж.

Адамаш дахаш мел долча хана долаш хьаденад шоай берашта дикадар хилар, уж физически унахцIена, низ болаш, духовно дIаьхий хулга даьшта-ноаношта ловш хилар. Цхьабакъда, цхьабола дай-ноаной шоай берашцара гIулакхаш цар йийннача ханашка хьежжа педагогически хьакъехьа нийса леладе ховш ца хилaро царна шоашта а цар берашта а моастагIал хулийт уж дика де ловш хиларах. Цу тайпара моттиг нийсъелча, хьехархо ца воде, кхы мала гIоргва даьшта-ноаношта новкъостал де?

«Вай да, вай нана, — яздаьд гIорваьнна волча советски педагога А. С. Макаренкос, — общества викал баьб хургвола вай Даьхен гражданин кхетамца кхеве, уж общества хьалхашка бехктокхаме ба.

Цхьабакъда, общества эггара дукхагIа пайда а хулийташ, из боккъала а башха, наха дикадар хулга ловш хилара мисси кхоачаш мишта ергъя цар? Школа декхар да бераш дезале нийса мишта кхеде деза даьнеи нанеи хьалхадоаккхилга».

Даьшцара - ноаношцара бувзам мишта лоаттабу Iа, аьнна, хаьттача луча жопа меттел шоаш дешархочун даьх - наьнах беттабалар, царцига иха хилар декхъа дувцилга мара, кхы дош а ца оалаш Iеш моттигаш каст - каста нийслу. ХIаьта хоадамболаш дола цунах хьахиннар фуд — из цхьаннена а ховш хилац, кхыметтел, цкъаза, цига хиннача хьехархочоа шийна а. Ай, дай-ноаной болча массаза ваха моллагIа дале а цхьа хIама кхоачашдаь хила ма дезий.

Цу тайпара дола вIаштIехьдоацар даьшца - ноаношца беча балха опыт йоацаш хьехархой боландаь хулаш хила а мег, хIаьта а шоаш де доагIар цу тайпарча хьехархоша деш ца хилар царна тIехтоха доагIа. Ай, тха районе-м кIезига мичаб даьшца-ноаношца беча балха опыт йола хьехархой. Царгара Iомабала, цар опыт хьаэца мегаргьецарий? Цул совгIа, къайле йолаш дац цхьабола хьехархой шоашта долла а хIама лертIа да аьнна хета дезал болча аха шоаш декхарийла ца лерхIаш хилар. Цу тайпарча хьехархошта хет дика дешаш, школе а шоай ханарчарна юкъе а хьоакхам эца мегаргболаш лелача дешархой дезал болча аха а мича беза, аьнна. Из а харцахьара уйла я.

Цу тайпара бола дезал болча ухаш хилча вайга йиш хургья царгара дика опыт хьа а Iомаяь, из кхыча даьшта-ноаношта дIайовзийта. Бакъдар аьлча, цхьанна а тайпара диццалийта мегаргдац хIара саг шийоамал йолаш хулга, цудухьа массенецара болх цхьа бесса бе йиш йоацилга. Цул совгIа, цу даьшта-ноаношта кхы а дикагIа бераш кхедара хьакъехьа могаде, хьалхадаккха мегаргдола гIулакх масса хана кора а доагIаргда.

Аз къайле гучаяккхар хургдац, нагахьа санна бераш харцахьа леларца дувзаденна мара хьехархой цар дай - ноаной болча ухаш ца хилар геттара каст-каста нийслу аьлча. Бераш кхедара хьакъехьа моллагIа дале а дола новкъостал эший ха, дагардар дувца, беро ше цIагIа долча ханах толашагIча тайпара пайда ийбергболаш цун ден режим оттаяра новкъостал де берий дай-ноаной болча ихача фуд?

Бакъ ма дий дукха дай - ноаной шоай берий дешара тIахьожам лоаттабе йиш йоацаш хилар, хIана аьлча хIанзарча замалахьа цар знаней боарам шоай берий знаней боарамга дIарам шоай берий знаней боарамга дIакхоачаш боацандаь. Аз яхар даьшта-ноаношта тIаоттилга, уж бехказа баха гIертилга дац. Бераш кхетамца кхедара юкъе цар лоаца дакъа эггара хоадам беш ярех цхьа моттиг дIалоацаш хила деза.

Бакъдар аьлча, нийслуш ба шоай бераш кхетамца кхедара дешаш вIалла теркал ца деш бола дай - ноаной а. Цу тайпара бола нах общественноста уйлан чоркамца чувхабе а беза, шоай бераш кхетамца кхедара дешаш къестонза ца боалача уэттабе а беза. Цу гIулакха юкъеувзанза яргъяц профсоюзни, комсомольски, кхыйола общественни организацеш, советски органаш, хIана аьлча из боккхача лоархIамера пачхаьалкхен гIулакх доландаь.

Цхьабакъда, дицдалийта дагIац бер ший ворхI шу даьлча гIоне школа, хьехархой терконна кIалхара дIа ца доалаш хила дезилга. ХIанзарча ханарча педагогически Iилма йоккха кийчо йолча цар, берашта хьехарали уж кхетамца кхедарали совгIа, бераш кхедара гIулакха цар даьшта - ноаношта мамогга новкъостал лоаттаде а деза. Дезалаи школанеи юкъе боккъалара бувзам лоаттабеча, хьехархойи дай - ноанойи вIаший барт болча моттигашка хила боагIача боараме да бераш кхетамца кхедара гIулакх, цига педагогически брак хилац.

ХIаьта къайле йолаш мичад хьехархоша, шоаш дай - ноаноех беттабелча царга цар бераш аьрдагIа лелар дийце, массаза тIехьадисад, мас «шиъ» яьккхай аьле мара, кхы деш хIама ца хилар. Уж тоадара де дезача гIулакхий цхьана йола планаш нагахьа мара къестаеш хилац. Сона йовзаш йола цхьа хьехархо шийклассерча берригача дешархой дайноаной болча дешара шера цхьан четвертагIа 2—3-зза иха чакхъяьннаяр, хIаьта а гIулакх тоаденадацар цун классе. Сендухьа? Из ха хала дац. Ше царгцига ухаш цо деш хиннар цар беро во дешаш хилар, цо дисциплина телхаеш хилар, занятеш юкъагIьюташ хилар, цIагIа е еша задани кхоачашъеш ца хилар, и. кх. дI. дIадувцилга мара, кхы хIама хиннадац. ТIаккха хьехар делга, педагогика, хьехархочуни дайноанойи вIаши юкъера бувзам, уж шоайла дагабувлаш хилар мичад хIаьта?

Ший декхар кхочашде ца ловш, мелал лелаеш я, аьнна, бехк баккха боагIаш-м яц из. Цхьабакъда, дезалаи школанеи юкъера бувзам, цунца де лерхIар а цун декхараш а харцахьа кхеталеш хиларо эшаш дола дика даьдац. ХIаьта нагахьа санна цо из дош лерттIа педагогически хьисапе уйла а яь, де дезар фуд а ховш карайийцадаларе, цунах даьнна беркат а кхы тайпа хургдар, хьийга къа а йоаль ха а керза йоврггьяцар.

Даьшца - ноаношцарча бувзамца кхоачашде лерхIар-м цхьа декхар — бер бахьане къовсам лоаттабелга ма дий, цунна цхьана тIахьожам лоаттабелгеи цун кхоачамбоацараш дагарделгеи а доацаш.

Вай школанеи дезалаи юкъе айхха бувзам лоаттабара тIехьа да. Цу бувзамо дешара - кхетама процессе а дезала юкъе кхетамца кхебеш а гIо деш хила деза. ХIаьта из бувзам боккъала а беркат даргдолча лостаме берзабар духьа хIара берах ше-шех доахка гIулакхаш довзаш хила деза, из сенца хьашт долаш а безам болаш а ва ха деза, бера эмоциональни а интеллектуальни а оагIонаш йовза еза, из хьанца а мича а хулаш ва ха деза. Бера психологи ше маярра йовзаро, цун чура интимни хьашт фуд харо тоpo хулийтаргья бера оамал вIаштIехьъяккхара влияни е, из харц ца далийтара эша гIулакхаш де, хIаьта из де из юхаккхетадарал оттагIа а да. Из массе а хана яха а яьхад яха а йоах керда саг, коммунистически кхоанен саг кхевара декхар шийна хьалхашка лоаттадеча советски педагогика.

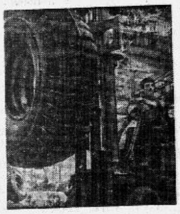
В. ЛИ,
Надтеречни райОНО инспектор.

НИКОЛАЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Новобугски районе болх беш 176 пропагандист ва. Царех дикагIчарех йола цаI райцентра берий беша заведующи Ирина Владимировна Чижикова я. ХIанз цун ладувгIараш ба мебельни фабрика, дахчан завода, бытовой гIулакхаш деча комбината болхлой.

ХIанз 12-тIа шу да Ирина Владимировна пропагандистски болх беш йола. УССР образоване министерства «Халкъа образоване отличник» яха значок еннай цунна.

К. Дудченна сурт.
ТАСС фотохроника.

Деза мухьаш кхухьача самосвалашта лаьрхIа йоккха диаметр йола автопокрышкаш арахецилга кара а дерзадаь, уж серийни хьаелга вIаштIехьдаьккхад Днепропетровски шинни заводо.

Сурта тIа: автопокрышкашта вулканизаци еча участке. Аьттехьа формовщика гIонча Андрей Кулиш.

А. Запара сурт.
ТАСС фотохроника.

Хиш дехкача лаьтташ тIара — ши хьувкъам

Лаьтта леладара культура лакхъяреи кердача кхоачамех пайда эцареи даькъера йоккхий торонаш хьайийлай КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша.

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоаккхача продукцена хаьдда дола закупочни маьхаш увттадарах, лакхера Iо планировани яра гIулакх вай партеи правительстваи харцахьа лархIарах, юртбоахама техника маьхаш лохдарах юрташкарча къахьегамхой йиш хилар лаьттах дукхагIа пайда эцеи юртбоахама производствана шерагIа механизаци еи.

Вай республика хьалашка юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара де дезача лоархIамерча гIулакхех цаI да лаьтташка хий дехкар 1966 шера 1 январе юртбоахама Министерства колхозашкеи совхозашкеи 81,4 эзар гектар лаьтта дар хий дехкаш, цох 74,5 эзар гектар ирригационни кийчдаь а долаш.

Республика дукхача боахамашеи цхьайолча производственни управленешеи тоадаьд ирригационни фондах пайда эцилга, белггала толамаш даьхад цу хьакъе. 1965 шера пайда ийцар 72,4 эзар гектар долча лаьттах, е 97 процент ирригационно кийчдаьча лаьттаех. Хиш дехкара сети планировкеи яра балхаш деш латташ хилар бахьан долаш хий ца дуллаш дисар 2078 гектар лаьтта. Хиш дехка лаьтташ леладара культура дикка тоаяьй Урус-Мартана, Шаьла, Грозненски, кхыча производственни управленей боахамаша. Республика дукхача колхозашеи совхозашеи ший ханнахьа кхоачашду хиш дехка сеть цIенъяреи гидротехнически сооруженешта ремонт яреи балхаш, ханнахьа минерально-органически удобренеш а ехкаш лаьтташ хьаьиду, агротехнически дикагIча ханашка хий дехк. Бахьан из долаш цу боахамаша хIара шера дика хьувкъамаш чудахь хиш дехкача лаьтташ тIара.

Царех я Грозненски района № 3 йола сомийи баьца-даарийи совхоз, Шелковской района «Красный-пахарь», «Путь к коммунизму» яха колхозаш, Шаьла района «Шалинский», Урус-Мартана района «Красноармейский» яха совхозаш, кхы боахамаш.

Хиш дехкача лаьтташ тIара къаьстта лакха хьувкъам чубера «Шалинский» совхозе. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 30,1 центнер гурахьа дув кIа даьлар цунна, «Южный» совхоза 28 центнер, «Красноармейский» совхоза — 25,4 центнер, «Наурски района Ленина цIерахча колхоза — 26,7 центнер яьлар хIара гектара тIара, хIаьта опытно-мелиоративни станце хIара гектара тIара чуийцар 48,2 центнер кIа.

Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерахча колхозе хIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьлар гектара тIара, «Шалинский» совхозе — 35 центнер.

Социалистически Къахьегама Турпалхочо Кагерманов Оалхазара хий дехкача 1440 гектарах хIаране тIара чуийцар 31,9 центнер ка бола ялат.

Цу масалаша хьахьокх, ирригационни фондах пайда эцаш хилча вай республике юртбоахама культураш дика хьувкъаш хилар.

Дукхача колхозашеи совхозашеи, хIаьта иштта производственни управленеша шерагара-шерага во пайда эц долаш долча хиш дехкача лаьттаех. Духхьал боахама чура сети насосно-низа оборудовани талхар бахьан долаш 1965 шера пайда ца эцаш дисар 3868 гектар лаьтта.

Во пайда эц хиш дехкача лаьттаех Наурски, Гудермесски, Ачхой-Мартана, кхыча производственни управленей боахамаша. Хиш дехкача лаьттаех 33 процент пайда ца эцаш дисад Наурски управлене колхозашкеи совхозашкеи, Ачхой-Мартане — 32 процент, Гудермесе — 32 процент.

Боахамашка долаш долча хиш дехкача лаьттаех кхоачамхилал пайда ца эцара керттера бахьан да совхозий директораша, колхозий правленеша, юрта боахама специалисташа лаьтташка хиш дехкара гIулакха йоагIача бесса терко ца яр.

Ший ханнахьа оросительни сеть цIен ца яр бахьан долаш «Лермонтовский» совхозе хий ца дуллаш дисар 843 гектар лаьтта, «Назрановский» совхозе 361 гектар, «Гудермесский» — 287 гектар. Насосно-низа оборудовани талхарах Наурски района «Терский» яхача совхозе хий ца дуллаш дисар 476 гектар лаьтта.

Хиш дехка лаьтташ карадерзадара лоархIамболаш гIулакх да хий дехка кадраши звеношта кулгалду нахи кийчбелга.

Цхьабакъда, нонагIа долча боахамашка хий дехкача наха балхаш ду тайп-тайпарча моттигашка, хIаьта хий дехкара къоастабу вIалла кийчбанза бола нах. Хий дехкача бригадаштеи звеноштеи тIачIоагIъяц белггала йола участкаш.

Хий дехкача наха къахьегамаш алапи лулга нийса вIаштIехьдаьккхадац цхьадолча боахамашка. Цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи мелиоратораш бац, цо йиш хилийтац лаьтташта хий дехкара дешаш технически бакъахьа къоастаде, агротехнически дикагIча ханашка лаьтташка хий дуллилга вIаштIехьдаккха, хий детта техника тоае.

Хиш дехкара боккха лоархIам а беш Нохч-ГIалгIай АССР-а юртбоахама Министерстве 1965 шера вIашагIъеллай хиш дехкача лаьттайи мелиорацеи гIулакха йола отдел. Эггара хьалха цо кхоачашде деза декхар да колхозашкеи совхозашкеи долча хиш дехкача лаьттаех махулла дукхагIа пайда эцилга, ший ханнахьа оросительни сеть кийчъелгеи, догIа делхийта машинаши кхы йола мелиоративни техникеи хиш дехкара кийчъелга боахамашка лаьтташта хиш дехка ховргола кадраш кийчъелгеи хиш дехкача лаьттан культура лакхъелгеи.

ХIанззехьа цIендаьд 220 эзар кубически метр хий дехка харшаш, тоаяь яьнай 91 гидротехнически сооружени, хий дехкара кийчваьв 610 саг, ремонт еш латт догIа делхийтача машинаштеи мелиоративни техниканеи.

ДIадахача шера гурахьеи Iайи хий диллар 14900 гектара тIа гурахьа дIайийнача культурашта, 13200 гектар майдан тIа бIаьсти дIаюргйолча культураштеи дукхача шерашка ювча баьцаштеи лаьрхIа хий дилла баьннаб. Ерригa а 28100 гектара майда я хий диллар, дIадахача шера укх хана хий дилла хинна лаьтта 20300 гектар мара ца хиннача.

Цхьабакъда, укх шера бIаьсти ялалехьа 40 эзар гектарал кIезигагIа доацача лаьтта хий дилла аьнна декхар тIайийцад республика колхозашеи совхозашеи, хIаьта из дулургдолаш а да.

Ч. ЦИЦКИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а юртбоахама Министерства керттера инженер-мелиоратор.

ТХОНА КАРАГIДАЬННАРАШ

Семилетка заданеш толаме кхоачашъяра гIулакха юкъе дикка доккха дакъа лаьцар тха района къахьегамхоша. Районо кхоачашъяьй 1965 шера паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план: дулх 108 процент, шура — 101,3 процент, фуаш — 105,6 процент, тха 101 процент.

Дерригача боахамаша шоай декхараш кхоачашдир. Район бIарчча хьайийцача 1964 шерарчул 124 килограмм дукхагIа шура яьккхай 1965 шера хIара кхоабача Iаттагара.

Эггара дикагIа толамаш даьхад «Джалка» яхача совхоза 1, 3, 4 отделеней, «Шалинский» совхоза 1-ча отделене, «Автуринский» совхоза 2 отделене шурий-товарни фермаша.

Шера шура яккхареи паччахьалкхенга йохкареи планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а яь, цу шурий-товарни фермай коллективаша планал совгIа ехкай 1320 центнер шурий.

Цу боахамашка шура дукхагIа яьккхай искусственни осеменени яр санна долча лоархIамерча деша 1964 шера денз теркам дукхагIа тIаахийта баьнна хилар бахьан долаш. Нагахьа санна 1963 шера хIара 100 Iаттаи шинарийнеи лоархIаш 57 Iаса мара хьахиннадеце, 1965 шера хьахилар 85 Iаса, хIаьта иштта тоайир доакъарий база, деттача доаханна моша конвейер вIашагIъеллар.

«Автуринский» совхозе дIайийра 1000 совгIа гектар вIашагIъяьча баьций — вико-кIа, викокен, ялата-бобови культураш. БIаьстан-ахкан замалахьа даьал моша доакъараш хул уж бахьан долаш. Доакъарий дика база вIашагIъеллай «Джалка», «Южный» яхача совхозашка, Ленина цIерахча колхозе, кхычахьа.

«Джалка» яхача совхоза коа тIара оалхазараш леладеча фабрико (управляющи нов. Суслановa) шера фуаш гулдареи паччахьалкхенга дохкареи план 129 процент кхоачашъяьй (планах дохка дезаш хиннараш 1 млн. 550 эзар фуъ дар, хIаьта дехкараш — 2 млн. 200 эзар). Цу фабрика коллективо хIара яхкача котамгара 147 фуъ гулдир.

Коа тIара оалхазараш леладеча фабрика коллектива уж тайпа хьокхамаш даха вIаштIехьдаьннад шоашта тIадилла гIулакх цига цIенеи тешамеи кхоачашдеш хилар, къахьегам дика вIаштIехьбаккхар, кхетамцеи тешамеи кулгалдар бахьан долаш.

Цунца цхьана белгалдаккханза даргдац хьайбай боахама кулгалдара даькъе боахамий цхьаболча кулгалхойи специалистийи оагIонгахьара цIенхаштта кхоачамбоацараш гучадувлаш хилар.

ХIара кхоабача Iатта лоархIаш 1964 шерарчул 18 килограмм кIезигагIа яьккхар шура соахка «Шалинский» совхозе, хIаьта из бахьан долаш паччахьалкхенга шура йохкара шера план 89 процент мара кхоачашъяназар. Дулх дохкара план а кхоачашъяьяц совхозо.

Тха боахамашка хIанз а дукха дов доахан, хIаьта из бахьан долаш доккхий зенаш а хул.

Хьайбай продукташ яхараи паччахьалкхенга йохкараи района боахамашта хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдара чIоагIа доакъарий база вIашагIйолла еза совхозашкеи колхозашкеи.

1965 шера тха боахамашка яр цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювлача баьций 2.820 гектар, силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш 2500 гектар, бобови культурашца вIашагIъэяь баьцаш — 1389 гектар, мошача доакъарийна лаьрхIа дIадийна гурахьа дув ялаташ — 1730 гектар. Цу доакъарий базо хIанз а кхоачам хиллал гIожеи мошеи доакъараш Iалашдац хьайбашта.

1965—1966 шерашка Iай доахан чусоцадаьча хана царна эшаш хиннар 65000 тонн моша доакъар дар, хIаьта кийчдаьр дацар 52000 тонн мара, гIожа доакъар планах 20000 кийчде дезаш хиннача кийчдаьр 17000 тонн мара дацар.

Лакхе йоалаьча цифраех гуш да, гIожачеи мошачеи доакъарашца 78 процент мара тха доахан Iалащдаь ца хилар. Цо тхо декхарийла ду доакъараш кхом беш дехка, хIаьта цу гIулакха оаха пайда эц ча оатача машинех, доакъараш Iанарца кIаьдду, мочевина етт царех.

Юкъарча хьайбашта чIоагIа доакъарий база вIашагIтохара 1966 шера оаха лерхI цкъа дIайийча дукхача шерашка тIаювла баьцаш кхы а 600 гектара тIа дIа а йийна, доакъараш тIадола лаьтта 3.400 гектарага дIакхоачаде, мошача доакъарийна лаьрхIа бобови культурашца вIашагIа а эяь 3160 гектара тIа баьцаш дIае. ТIаккха бIарччача ахкана мацуъа даа моша доакъар хургда доаханнеи хьакхарчаштеи.

Тха керттера декхар да хьалхагIа а санна хьайбай боахам мамогга дукхагIа дегIакхувлилга, хьайбай продукташ дукхагIа йоахилга, цудухьа 1966 шера — кердача пятилетка хьалхарча шера районе хIара кхоабача Iатта лоархIаш 1600 килограмм шура яьккхар, хIара яхкача котамгара 145 фуъ гулдир, хIара 100 Iаттаи духхьашха дахкача шинараштеи лоархIаш 85—90 Iаса хьалхедар духьа чIоагIа доакъарий база вIашагIйолла еза. Из я хьайбай продукташ алсамъяхара а уж яхарга дIабода мах лохбара а бола тешам.

1965 шера январь беттаца нийсбича шура 340 центнери дулх 600 центнери дукхагIа даьккхад 1966 шера январь бетта.

М. ТАНГИЕВ,
Шаьла района юрта боахама производственни управлене керттера зоотехник.

КАГИРХОЙ ГIУЛАКХАШ

Гоагорске дIабодача новкъа городал - дIаара воаллача массанена бIаргагуш бар йоагача газа боккха ала. Цхьа-ши бутт ба из мехкдаьттахоша йоаяь. Атта дацар из де. Дуккха хьалхагIа болабелар техникологаш цу гIулакха эша хьалаш кийчде, хIаьта уж кот а баьлар. Паччахьалкхен рузкъа кходар да из, цкъа-дале, шозлагIа-дале — газах пайда ийберий хьашташ дикагIа кхоачашде йиш а я.

Къаьстта хьинаре дакъа лаьцар цу балха юкъе Хаян-Кертерча мехкдаьттахоша. Дукха ба цу участке болх беш къона коммунисташи комсомольцаши. Дахача шера толамца кхоачашдир цар социалистически декхараш, мехкдаьтта доахача участкай юкъерча Ерригсоюзни яхье шоллагIа моттиг яккхар.

Хийцца бурув тохаш ба хIанз участке. Дахача шера эксплуатаце юкъейоалайир пхи скважина. Скважинаш балха юкъейоалаеча хана мехкдаьтта вIалла ца дойтар шоай керттера декхар лоархI мехкдаьттахоша. ЧIоагIа новкъостал дир цу гIулакха инженера нов. Р. М. Хачатурова еннача рационализаторски предложене. ДIа-юха яхьа йиш йола мехкдаьтта чудетташ йола емкосташи трапаши делае мегаргхилар дагадехар цунна. Раьза хинна хьаллаьцар из гIулакх участка болхлоша: цар кхетадора из мел лоархIаме да.

Геттара лоацпача хана ши установка цу оборудованеца кийчъйир монтажникаша. Безамца, хьинаре къахьийгар цига оператораша Ермолаев Валере, Живодров Владимира.

ЦхьоалагIча промысла парторг волча Шамардин Владимир Михайловича цкъа къамаьл деш участкера комсомольцех лаьца дукха хоза дешаш аьлар. Дукха да комсомольцаша кхоачашду гIулакхаш. ХIанз кагирхоша тIайийцад шоашта операторий оборудоване чу лелаеш йолча моттига тIахьожам лоаттабар.

Массанена дагайоагIа газопроводашкара хьакъеста конденсат йоагаеш хинна ха. Зехьа йовра боккхача маьха йола продукт. Мастера Ф. Щербакова дийцар оператораща из конденсат трапни установкашка хьагулйича фу дар-хьогI аьнна. Ялх дийнахьа эша оборудовани кийчъе лаьрхIар комсомольцаша Лобов Александра, Ермолаев Валере, Свищев Анатоле, бакъда, хьинаре, тIагIертта къахьийгача оператораша цхьан дийнахьа йистедаьхар деррига балхаш. ХIаналехьа цар ходаьд ялх бIаь тонн конденсат.

Лира къовсам лоаттабу промысла «комсомольски прожекторо» мехкдаьтта доадеращца, цун кхом ца беращца. Фотоаппаратаца арабоал «прожектористаш» промысле рейдаш е. Конторе массанена гургдолча метте хьалъохк тIаккха критически материалаш, уж дIадахара оарцагIйоакхх ерригa коллектив.

Ткъаь кхоалагIча съезда накъа болхаш промысла коллективо тIайийцар лакхара социалистически декхараш. Уж декхараш дукхагIдараш хIанзлехьа кхоачашдаь даьннад, хIаьта вокхарех а нонагIо дакъа кхоачашдаьд. Планал совгIа газ яккхара тIайийца декхар кхоачашдаь даьннад, иштта дукха кходаьд мехкдаьтта а, цхьан бетта гулде дезачул шозза дукхагIа тиша аьшк гулдаьд. ХIаьта балха темпаш-м кхы тIа а айлуш йоагIа.

Е. ГРУДИНИН.

ТАШКЕНТСКИ ОБЛАСТЬ. Цхьайтта эзар тонн гаргга баьца даараши коартолаши кхеелга тIайийцад «Ташкент» яхача совхоза коллективо. Техника кхашка араяьккхай—коартолаши хохаши машинашца дIабе болабеннаб.

Сурта тIа: машинашца коартолаш дIаювш боахк.

К. Разыкова сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАР ДОЛА БОЛХЛО, ТЕШАМЕ НОВКЪОСТ

Белаж гIортайича берд хоарцабергболаш низ болаш ва аьнна хетар сона Борис, хIана аьлча, геттара чIоагIа вувцар из массане а, бакъда, сона духьала венар лохарча дегIара, герга юхь йола зIамига саг вар.

...Сийрда я Наьсарен района «Электроинструмент» яхача завода инструментальни цех. Маьлха зIанараш тIалатт мугIарех дIаоттаяь латтача станокашта. Бориса станок я царех цаI. Сиха лел цун кулгаш, вела а къежаш воалл из.

Электробурошта эша деталь хьаеш ва Борис. Тайп-тайпара я уж деталаш. Цхьаккха а чоалхане заказ дац Бориса кхоачаш ца деш, лакха говзал йола, пхелагIча разряда фрезеровщик ва из. ХIара денна, хIара бетта, шера тIехкхоачашъю Бориса заданеш, халонех къехкаш вац. Цудухьа доагIаш ду цун сий завода болхлоша. Ишта чIоагIа мах баьб цо беча балха партеи правительстваи. ХIанз дукха ха йоацаш «Знак почета» яха орден еннай цунна тIехдика къахьегаши хьинар дола общественники хиларах. Мишта вIаштIехьдаьннад къонача болхлочун из толам баккха? Цун вахара наьъкъаш ца техкача ховргдац из.

Вахар довза ца кхоавар кхераш санна, кхыметтел юкъера школа яьккха валлалца са ца тохаш Кокчетаверча цхьан заводе балха вахa дагадох Бориса. Бакъда, цхьаннахьа а балха дIаэцац паспорт доаца кIаьнк. «Цхьа-ши шу даьлча юха вола, тIаккха ученикалла хьаэцаргва хьо», — оал цунга массанахьа.

Фу дергда хIаьта, болхло хулга кхоачаш мича хул аьле шин шера йолча тренерий-инструкторий школе вода из, цига паспорт хеттац.

Борис школа яьккха ваьлча Ташкенте баха дIабахар дезал. Хала хеташ къаст из ше бера хана денз ваьхача городах. Дика характеристика лу Бориса школе. Ташкенте дIакхаьчача из хьожаву Юкъерча-Черчикски районерча спортивни школе хьеха. Школа коллектив чIоагIа раьза а йолаш шин шера болх бу Бориса цига, тIаккха Советски Эскаре гIулакх де вода.

Туркменски республике хул из.

Цхьабакъда, кастта роте а ерригача полке а дIавовз из. Сержант ву Дахкильгов Борисах, танка командиралла хьожаву. Ерригача полке а хьалхара моттиг лоац из командир волча танка команда.

Общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац Бориса. Дивизерча полкан командашта юкъе хьалхара моттиг йоакхх из капитан волча полковой футбольни команда. «Советски Эскара отличник» яха значок лу Бориса эскаре гIулакх деш ши шу а далалехьа. 1960-ча шера Наьсарен-Вокзале воагIа салте.

Цу хана хоз Бориса Наьсарен-Вокзале электроинструменташ ю завод хьаю, аьнна. «Ма дика гIулакх да, ма доккха хIама да юрта завод хургхилар!» — гIадвода Борис. ТIаккха чIоагIо ю цо цу заводе балха ваха.

Говзал йола болхлой, токараш, шлифовальщикаш, фрезировщикаш чIоагIа эшар хьалъе йолаьча завода. Цудухьа Ростоверча электроинструменташ еча заводе Iомавала 64 саг вохийт Наьсарен-Вокзалерча заводо. Царца воккхагIа волаш вохийт Дахкильгов Борис. Итт бутт боаккх цо кхычарца цхьана фрезировщика говзал Iомаеш. КхоалагIа разряд йола фрезировщик а хиле цIавоагIа Борис.

Дика дацар цу хана завода гIулакхаш. Инструментальни цхьа цех мара яцар болх беш. Кхыметтел цу цехе а тоъаш яцар оборудовани, кхоачаш бацар лакха квалификаци йола болхлой. Юха ца гIорташ къахьега дезар хIаране. Денна 11—12 сахьата болх бора Бориса. Цул совгIа, общественни болх бе а кхоавора из. Футбольни команда вIашагIйолл цо заводе. Футболах ловза ца ховраш Iомабу. Наьсарен районе хиннача яхьашка хьалхара моттигаш яьхай из капитан волча завода футбольни командо. ХIаьта соахка «Урожай» яхача республикански обществa командашта юкъе хиннача яхье хьалхара моттиг яьккхар Борис капитан волча Наьсарен района сборни футбольни команда а.

Дика къахьегари общественни вахаре хьинаре дакъа лацари бахьан долаш заводе белгалваьлар коммунист Дахкильгов Борис. Завкома членалла хорж из болхлоша, хIаьта доккха сийду цун завода коммунисташа а, партбюро членалла хержав. Дукха болхлой ух Борис волча цхьацца гIулакхашта. Массанена а гIо ду цо. Масала, дукха ха йоацаш токара Колосов Виталена чуIе квартира яьккхар Бориса. Иштта новкъостал даьд цо Ханакиев Абабукара, Могушков Махьмад-Гирена, кхычарна.

ДIадахача шера Орджоникидзе, Пятигорске, Грозне, иштта кхыча городашка экскурсе ихаб «Электроинструмент» яхача завода болхлой. Дика художественни самодеятельность я заводе вIашагIъелла, гIалгIай мехкарий а ба цу коллективе. Уж дерригa гIулакхаш вIаштIехьдоахача доккха дакъа лоац Дахкильгов Бориса.

Парте съезда сийленца накъа бахара завода болхлоша йоаржаьча яхье хьалха латт Борис. Хьалхарча квартала план 20 марта кхоачашъе аьнна ше денна дош тешаме чакхдоаккхаш ва из.

Амир ПЛИЕВ.

Дозал дехьара

Болгарерча хоржамий итогаш

СОФИЯ, 1 март. (ТАСС). Центральни хоржамий комиссе дIакхайкхаьй 27 феврале Халкъа собрани, Халкъа советий депутаташ, судахой, суда заседателаш хоржаш Болгаре хиннача хоржамий юххера а результаташ.

Беррига а 5.774.251 саг волча харжархоех хоржамаш деча дакъа лаьцад 5.752.817 саго, вешта аьлча, 99,63 проценто. Царех Даьхен фронта кандидаташта тIехьа голосовани яьй 99,85 проценто.

V хержача Болгаре Халкъа собране 415 саг хержав.

Кердача депутатех 279 — Болгарски коммунистически парте членаш, 100 — Болгарски лаьтта леладара халкъа союза членаш, 36 — парте боацараш ба. Кердача болгарски парламенте заседать деш хургъя 71 кхалсаг, 21 саг тIема гIулакх дераш, депутатех 57 процента лакхера образовани я. Ахалел дукхагIа бола депутаташ духхьашха хержаб.

Хоржамаш деш иштта халкъа советий 51.275 депутат а, 230 халкъа судахо а, 11.597 суда заседатель а хержав.

ТАНЗАНЕ ПРЕЗИДЕНТА ЗАЯВЛЕНИ

ДАР-ЭС-САЛАМ, 1 март. (ТАСС). Укх тIеххьарча шин бетта Африке хиннача событешта хетаяь йола Танзане президента Джулиус Ньерере пресс-конференци хилар укхаза селхан. Африке, цу даькъе Гане а хиппа дуккха а герзашца кийчъяь перевороташ ше ювцаш, президента белгалдаьккхар африкански кортамукъален моастагIий, къаьстта а Къулбехьен Родезеи Къулбехьен-Африкански Республикеи хIанз гIозбаьнна хилар. Президента боккхача маьхе лаьрхIар Кваме Нкрума болх. «Африкански лидерех кхы цхьаккха а хиппавац, — аьлар Ньере, — изамо барта гIоргвоаца Африка кортамукъале бахьанера къовсамхо».

Вай теркам, аьлар Ньерере дIахо тIабахийта беза Африка Iазане лоаттаеча низаштa духьаларча къовсама, хIаьта вай цу наькъ тIа юхасеца а дезац.

ХIАНЗ КХЫ А ПИРАТСКИ НАЛЕТАШ Ю

ХАНОЙ, 1 март. (ТАСС). Вьетнамски халкъа эскара Лакхехьарча командоване бувзама миссе селхан Вьетнамерча хьежареи тIахьожам лоаттабареи комиссега дIахайтад, 26-чеи 27-чеи феврале американски тIема самолетий дуккха а группаш юха а цкъа хьийлха ца Iеш Вьетнама Демократически Республика фепарча доазонашка чухьийлха хилар, яхаш, хьахойт ВИА яхача агентства. Цар бомбаш чу а йийттай, пулеметаш а йийттай Тханьхоа, Хагинь, Куангбинь яхача провинцерча а Копко яхача гIайреп тIарча а дуккхача нах бахаш йолча пункташтеи промышленни объекташтеи.

ВIашагIкхийттача Штаташа леладеча цу тийшача балхашта эгIазлонца бехк а биллаб, духьале а кхайкаьй миссе, хIаьта ДРВ духьал фегара довнаш делгеи беррига а кхыдола тIема гIулакхаш леладелгеи дувцилга йоацаш США правительства соцадар хьа а дийхад.

АФРИКАНСКИ ОБЩЕСТВЕННОСТАХ ЦА БОАЛАШ

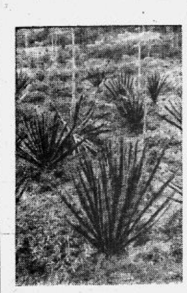
НЬЮ-ЙОРК, 1 март. (ТАСС). ООН-рча США массазарча викала Артур Гольдберга дIакхайкадаьд Вашингтонера къулбехьен родезейски информационни бюро дIакъовлар.

Из бюро хьайийллаяр 3 феврале, США шоаш Смита режима мукIарал ца деш хилар дIакхайкадаьчул тIехьагIа американски Iаьдалаша мукъа а бенна.

ООН чухьа лерхI, американски Iаьдалаш ши юхь йолаш хиларо эгIазбигача ООН-рча африкански паччахьалкхений викалех ца а йоалаш США из гIулакх де дезача оттар. Цу мехкашка чIоагIа раьза боацаш ба Къулбехьен Родезецара торговле гIулакхаш леладелга США официальни тайпара хоададь доллашехь а цхьайолча американски компанеша дIахо а Къулбехьен Родезеца торговли лелаеш хилара.

Верхняя Вольта (Уагадугу). Республика столица йисте.
ЧТК—ТАСС сурт.

ТАНЗАНИ. ВIашагIкхийттача Республика правительства йоакхо ю юртбоахама продукци алсамъяккхара хьакъехьа. Республика — Танганьика дукхагIча даькъера керттера товарни культура я агавы гIанех хьабоаккха Сизаль яха гIожа хьоаса. Сизалах хьаду чIоагIа мушаш, палаза галеш, кхыяраш. Дунен тIа хьайоаккхача сизалах ши дакъа яр Танганьикас луш я. Агава яха баьцовгIа хьалкхею йоккхийча фермай плантацешка. Царех дукхагIъяраш кхыча мехкашкарча наьха доалахьа я.

Сурта тIа: Агава плантацеш.
В. Мусаэльяна сурт.
ТАСС фотохроника.

ДРВ-е ЧУЯЙТАЙ

ХАНОЙ, 1 март. (ТАСС). Вьетнамски халкъа эскара зенитчикаша Нгеан яхача провинце 25 феврале йохаяь чуяйтай ДРВ фегарча доазонна чухьийдда американски реактивни самолет. Из Къилбаседехьен Вьетнама тIа йохаяь чуяйта 884-гIа самолет я.

Г. Холла заявлени

НЬЮ-ЙОРК, 1 март. (ТАСС). США Коммунистически парте кулгалхоех волча Гэс ХоллIа хьайицад цунна доазол дехьа ахара бокъо луш дола паспорт. Укх тIеххьарча шерашка цу торопах ваьккха хиннав из.

Дунен тайп-тайпарча мехкашка аха лаьрхIа ва Гэс Холл. Паспорт хьайицачул тIехьагIа ше къамаьл деш Холла белгалдаьккхар, цига вахача хана Вьетнамера США бIу арабаккха, ший ерригача формаехара колониализм хIалак яь дIаякха, кортамукъеи шоай лоIамеи хилара йолча халкъий бокъоний сий де яхача дукхагIа долча американски халкъа позици ше йоашхаргхилар.

Равалпинде вIашагIкхетар

КАРАЧИ, 1 март. (ТАСС). Равалпинде тахан духхьашха вIашагIкхийттай индийскии пакистанскии делегацеш. Переговорий керттера тема — Ташкентски Декларацега хьежжа шинна а мехка юкъера гIулакхаш лер тIа доахилга.

Переговораш ечарча индийски делегацена керте ва кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Сваран Сингх, пакистанскичоа — кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Зульфикар Али Бхутто.

СПОРТ

ИЙСЛАГIА СПАРТАКИАДА

«Труд» ДСО Центральни совета шоаза «Йоккха медаль» еппача «Гипрогрознефта» физически культура коллектива аргIанара спартикиада йистейоалаш латт.

Спорта ворхI тайпах яхь лоаттаеш хилар ялх отдела спортсменаш. Спартакиада хьайийлар чкъаьрий лувцараша. Цига чемпионаш хилар технически отдела спортсменаш.

Сакъердаме дар волейболисташта юкъе лаьтта къовсамаш. ЦхьоалагIа разряд йола пхиъ волейболист вар яхье дакъа лоацаш. МаIача наха юкъе спартакиада чемпион хилар дорожно-планировочни отдела барттайна коллектив, хIаьта кхалнаха юкъе (дополнительни матче) — монтажни отдела спортсменаш.

Дика лайзар баскетболисташ. Шаккха а эша ца эшаш котъяьлар механически отдела команда. Истола тIарча теннисах довзаш хьалха бар гIиплошъерий отдела проектировщикаш. Иштта из хьалхле шоашка йолаш чакхбаьлар уж.

Топаш кхувсача спорте къовсамаш лоаттадеш хилар института сборни команда. Укхаза котбаьлар монтажни отделера проекта керттера инженераш Р. Татузов, В. Заманов, И. Грантовская, вокхагIа вола инженер В. Колмагоров, техник Т. Насвит, группа кулгалхо Е. Богданов.

ХIанз шахматехи шашкаехи ловза безаш ба спортсменаш.

В. ЛАНСНОЙ.

ЛАЬТТАННА КIАЛХАРА ЧИНГАШ

Селхан Iуйрийна 5 сахьати 36 минути яьннача хана Грознера нах сомабаьхар лаьттанна кIалха чIоаггIа еттача чинго. Массехк секунда йийкар кизга Iоакъаш, люстраш егар, хьахозар наIараши корий санагIаши цIувзаш.

Из дар укх тIехьарча биъ бетта Грозне шозлагIа мохк агар.

СССР Iилмай Академе Грозненски сейсмически станце заведующе Н. А. Новицкаяс «Грозненский рабоче» корреспондентага дийцар:

— Грозне низ пхе баллага кхоачаш мохк агар газ хьахилара процесс я. Лаьттанна кIалхара еттача чингашта регистраци яьй вайцига яь а ца Iеш Къилбаседа Кавказа кхыча городашка — Орджоникидзе, Нальчике, Махачкале, Пятигорске, Краснодаре а Iаьржача форда йисте — Соче а.

Мохк агара эпицентр хиннай Грознена 60 километр гаьна Советское яхача юрта районе. Цига лаьттанна кIалхара еттача чинга низ ворхI баллага кхоачаш хиннаб.

Советское яхача юртара редакцега телефонаца хоамбир мохк агарах кхы пайдана йоацача яьккхай районни больница здани, массехк цIен пенаш лийлхад, лоаллахарча ЗIамигача Варандерча «Керда вахар» яхача юрта боахама артела колхозхой ялх цIа чухаьрцад, саг вийна моттиг яц, кIезига нах лозабаьб аьнна.

«Грозненский рабочий».

Болх дика вIаштIехьбаьккхаб

Ши шу. Из дукха ха яц. Цхьабакъда, цу лоацача хана ше массанена езаллийтай Ножай-Юрта района Мескеты яхача юртарча библиотеке болх беча, Грозненски культпросветучилища 3-ча курсе дешаш йолча Хамдиева Азас, ший болх бовза а бовзаш лерттIа вIаштIехьбаьккхаб цо, нахаца безаме, Iымерза я.

Дог гIоздоал библиотеке дIачуваьлча. Хоза кийчъяь гойтара агитаци, цIи хеза хьайбаш леладерий, кхашкара болхлой, механизаторий, дикагIа болча лорий, хьехархой сурташ тIадола стендаш, дешара зале дIачуваьлча истола тIа дадаш керда журналаш, газеташ, дика кийчъяьй атеиста уголок — из а дуккха кхыдар а да укхаза веначун безам тIаозаш.

Юрта боахама а промышленноста а хьакъехьара, политически, художественни, специальни литература доаржаду, дешарцара наьха безам совбоах Азас.

Деррига 5573 книжка да библиотеке. Уж дешаш ба тайп-тайпарча профессех бола нах — механизатораш, хьайбаши кхаши леладераш, юрта интеллигенци, дешархой, цIеноаной, кхыбараш. Книжкаш тIалаттача тархеш тIа дIа тIа а ваха шийна эша книжка харжа бокъо я хIаране, хIаьта, из хьахаржа массанена новкъостал ду хIамах сакхеташ йолча коммунисткас Хамдиева Азас.

Бокхха массови болх бу библиотека. Тайп-тайпара я цун тематика. ХIанз вай мехка массава а кастта хургйолча XXIII-ча съезда Директивай проект ювцаш волча хана дIаюстара Iац цу гIулакха Аза а. ДIадовзийт цо шоай юрта бахачарна къахьегамхой вахар кхы а дикагIа хилийтара вай парте де лерхIар.

Иштта шийна хьалхашка латта декхараш дика довзаш а уж кхоачашдара ший хьинар па кходеш а я къона библиотекарь Хамдиева Аза.

Лакхе даьккхача сурта тIа шоана бIаргагу Нохч-ГIалгIай кхалнаха хетаьча керда хьалтехача стендага хьежаш йоалла Аза.

С. ШАХИДОВА,
тексти сурти.

ХЬАЖАРГА ВО КИЙЧЛУ

Пхи бутт совгIа ха я республика культпросветучрежденеш Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетадаь долча художественни самодеятельноста хьажарга кийчлуш йола.

Художественни самодеятельноста болх вIаштIехьбаккха а из хьажарга кийчъе а лаьрххIа вIашагIъехка оргкомитеташ я массайолча районашка. Хьожаргда вай мишта вIаштIехьбаьккхаб цар шоай болх.

Хьаэцаргъя вай Надтеречни район. 1965 шера октябрь бетта денз я укхаза нов. Загаев председатель а волаш йола оргкомитет. Цхьабакъда, знаменскии районнии культура цIеношкара дIаикхача цхьаннахьа а вIашагIъелла художественни самодеятельность яц укхаза. Из да оргкомитето цхьанна тайпара болх ца белга. Гвардейскии Мекень-Юртовскии клубай болхлой шоай болх тоабе беннабар, цхьабакъда, оргкомитето царна деш цхьаккха новкъостал дац. Юртарча самодеятельноста хьажара йола комиссеш вIашагIъехкаяц оргкомитето, хIаьта нов. Загаев из де дага а вац. Культурно-просветительни балха боарам геттара лохбеннаб. Воча хьала тIа я клубаши библиотекаши. Цар болх тоабара хьахецаш йола средстваш кхычахьа, ца йоагIача, дIаухийт районе. Иштта 1965-ча шера юххерча квартале Надтеречни культура учрежденешта ремонт е аьнна хьахийцадар 400 сом ахча. Из ахча Надтеречни райисполкомо соцам а бавь юртсовета дIаделар. Оргкомитета председатель а ца ваьлча малав культура учрежденей хьашташ кхоачашде оарцагIвала везар аьнна хеталу. Цхьабакъда, Загаев раьза хилар из ахча юртсовета дIадала. Цу тайпара хьал да Наьсарен, Ведана, Ножай-Юрта, кхыча районашка а. Шоай декхар кхетадеш бац цу районашкарча оргкомитетий кулгалхой. Царна хетт художественни самодеятельноста районни хьажар доладелча республикански хьажара программа юкъе гIоргйола номераш хьакъоастае мара шоай кхы хIама де дезац, аьнна. Культурно-просветительни болх лакхача боараме лелабара, культпросветучрежденешта юкъе яхь йоаржаяра, лоацца аьлча шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара сагота бац уж.

Эсала бу болх Советски района оргкомитето а. Цхьабакъда, ший дикача балхаца белгалъьннай цу района культура отдел. Дика вIаштIехьдаьккхад культура отдела заведующе нов. М. Гамаева художественни самодеятельноста хьажарга кийчо яра гIулакх. ДIадовзийтад цу хьакъе клуба хIара болхлочун хьалхашка латта декхараш. ХIа аьнна шоаш концерта программа кийчъешше а районни центре хьа а баьхке культура ЩагIа шоаш кийчъяьча программах концерт оттаду клубай коллективаша. Из геттара дика да, хIана аьлча дика дар а во дар а гучадоал укхаза, кхоачамбоацараш дIадаха новкъостал ду. Цу тайпара хиннача гIулакхо гучадаьккхар масала, Помятоевски клубе (заведующи нов. Ахмадов) художественни самодеятельность йоацаш хилари хIаьта из вIашагIйоллара деш цхьаккха хIама ца хилари.

Духхьал цхьа художественни самодеятельность вIаштIехьъяккхарца боалаш бац оргкомитета болх. Из декхарийла я клубайи библиотекайи берригача балхага хьажа. Цхьабакъда, цхьайолча районашка цу хьакъе деш хIама-м дац. Хьаэцаргъя вай МалгIабика район. Дукха библиотекаш я укхаза шоай болх лерттIа дIахьош, масала Вознесеновски районни (заведующи нов. Е. А. Львова), городской берий (заведующи нов. М. С. Пущина) библиотекаши цхьайола клубаши. Царгара эца мегаргба хьокхам. Цхьабакъда, царна уллув да кхоачамбоацараш. Геттара во болх беш да Пседахски культура ЦIа. Цу ЦIен директора нов. С. Салтукиева из тоабара деш хIама дац. Духхьал художественни кулгалхочун гIулакх долаш санна хетт цунна самодеятельноста болх вIаштIехьбоаккхилга, хIаьта оргкомитет а яц цу гIулакхага хьожаш. Цхьабакъда, цун де йиш йолаш дуккха-м дар.

И. БЕРЛИЗЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а культура министерства вокхагIа вола методист.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Укх шера кепа а теха арадаргда

Укх шера арахецача литература керда тематически план оттаяьй издательствас. Тайп-тайпара да арахеца литература. Цунна юкъе да массово-политически, берий, дешара-методически, Iилман-популярни, краеведчески, юртбоахама, производственно - технически, дуккхача жанрех латта художественни литература.

Эрсий меттала юххьанца кепа теха араяргъя «Безама наькъаш» яха И. Базоркина повесть, Бабуева С. сочиненей гуллам, эрсий меттала яьккха «Дега гIоз» яха Зязикова Б. повесть, эрсий меттала арадаргда Мальсагов З. К. хержача произведеней сборник, «Хи тIа» яха Юсупова дувцарий сборник, «Букъ хьалхашкахьа» яха Руденко фельетоний сборник.

ГIалгIай меттала араяргъя Беков Т. Б. сочиненей гуллам.

Укх шера кепа теха арайоалаш я Аушев М. Д. «Вахара лар», Озиев С. И. «Сийлена хьаст», Осмиев Х. С. «Заман юхь», Яндиев Д. Х. «Стихаш» яха сборникаш.

ХIаьта футбол езарашта лаьрхIа укх шера цхьоалагIча квартале «1966 шера футбол» яха брошюра арадоал. Брошюра тIа лоацца укх шера ловзаргйолча «Терека» футбольни командах лаьца дувц. Цул совгIа, укх шера «А» классе ловзаргйола командаш вIашагIкхетара календарь а кепа теха хургда брошюра тIа.

С. ШАДИЕВ.

ЛадувгIа

3 март, 1966 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтта леладархо (гIалгIай меттала). 6.45 — РВ—23-и УКВ цхьоалагIча программеи гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаш ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.20 — Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 16.00 Кердача пятилетка хьалхле лелаерех дола дувцараш. Андрей Катасонсв (эрсий меттала). 16.15 — «Къонал» (эрсий меттала). 16.35 — КПСС съездана накъа доллаш. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Мишта ладувгIа а мишта кхетае а еза музыка», яхача цикла тIара передача (нохчий меттала). 17.45 Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.00 — Москвера трансляци.

УКВ: 9.00 — «Тхо долча студе» яха музыкальни передача. 9.57 — ЧIондарганеи оркестраи лаьрхIа дола Паганина концерт. 10.26 — «Миха духьал» яха берашта йола передача. 11.05 — «Венгерски композитор Бела Барток» яха беседа. 19.00 — «Маэстра къонал» яхача Райчева оперетта монтаж. 20.13 — Иллеи халхареи Нохч-ГIалгIай ансамбла концерт. 20.45 — «Да Горио» яха радиопостановка.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — «Къона говзанчаш» яха репортаж (нохчий меттала). 18.45 — «Хий бухдувлача моттиге» яха киноочерк. 19.00 — Художественни самодеятельноста концерт. 20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш! 20.10 — Телевизионни кердадараш. 20.20 — «Вай республика кхачаи промышленность» яха беседа. 20.40 — «Добровольцы» яха художественни фильм.

ФИЛИППИНАШ ГIОВТТАШ ЙОАГIА

Ткъо шу гаргга ха дIаяхай Филиппинаш республика я аьнна дIакхайкайича денз (1946 ш. 4 июль). Цхьабакъда, дIадахача цу шерашка кIезига хIамаш хувцаденнадац хьалха хиннача цу американски колоне. Филиппински экономикана юкъера кертера позицеш чIоагIа лаьца лоаттаю американски капитало. Политически гIулакхашта а США лоIамах я Филиппинаш.

Мехка къаман-кортамукъален боламо беча низах Филиппинаш шоай лоIаме хилийтанза ялнзар американски империализм. Цхьабакъда, бокъонаш цхьатара йоацаш даьча дуккхача договорашца доазув оттадаь бар из лоIам. Филиппинаш шоай лоIам тIа ялийтарах мах боаккхача хьисапе США-с дIадийхар, цкъа-дале, дIачууха американски товараш таможенни йоалах мукъадоалийтилга, филиппински валютана лоаттабеш бола тIахьожам шоашка хьалуш дола договор делга; шозлагIа-дале, американски предпринимателашта филиппинцашта «нийсса» Iалама ресурсаштеи бахача нахаи эксплуатаце е бокъо лулга; кхоалагIа-дале, архипелаге США-га 99 шера тIема базаш лелалйташи мехка герзашцара низаш американски «советникий» тIахьожама кIалъоттадеши дола договораш делга. Уж беррига лоал качдоллаш дола гIулакхаш дIатIаийцар Америке кхухьача шекара, кокосови даьттана, манильски пенькана оттаяьча таможенни льготашца ийца болча моттигерча буржуазно-помещичьи доале латтараша.

Ах бIаь совгIача шера американски монополеш низзагIа Филиппинай экономикана юкъеахарах хьахиннар — дуккха миллионаш болча филиппински къахьегамхошта тIакхаьча моцал, къел, хьабе болх ца хилар. Кхыметтел «Тайм» яха американски журнал а укх тайпара характеристика ца елча даланзар республикерча гIулакхашта: «7100 гIайре Iалама ресурсашца йIаьхий яле а, хьаьнача лаьтташка дIадийна тхьамка, шекар, кIа, дуга чIоагIа хьувкъе а, шера юкъера лаьрхIача бахача нахах хIара сага сих лоархIаш хьатIайоагIа доход ерригa а 120 доллар мара яц... Беррыгача филиппинцех кхоалагIча даькъо шера кхаь бетта мара болх бац... Эсала цIалгаш мара ца дагIача городилгашка бераш моцалла дов».

Американски монополеш низзагIа чугIертар бахьан долаш ба яхаш болча лоIамо а баланзар Филиппинашта чIоагIа эшаш бола хьувкъам. Iалама хьалаш аьттув болаш доллашехьа а, лаьттан ченашка дуккха пайдане хIамаш йоахккашехьа а, Iалаьмате йоккхий потенциальни гидроэнергетически ресурсаш йоллашехьа а, хIанз а кIезига дегIабена аграрни мохк болаш юс республика. Шо-шоай боахамаш леладеш бола 60 процент совгIа нах ба юрта боахаме. Нийсса ахаш гаргга бола ахархой шоай доалахьа лаьтташ доацаш, йоалах лаьтташ ийдеш ба. Официальни филиппински статистико яхачох, 19 процент дола боахамаш 1 гектарага кхаччалца лаьтташ долаш ба, 29 процент — 1 гектарагара 2 гектарага кхаччалца. Цу цхьан ханна кIеззига мара боацача помещикий доалахьа да 55 процент оахаш дола лаьтташ. Токио арадувлача «Ориентал экономист» яхача газето луча характеристиках, мехка юрта боахам массе тайпара вIашагIъийна ба: укхаза да копра, пальма даьтта, маьхера хьу, шекар, тхьамка доаккхаш дола боахамаш а ахархошта цхьацца бахьанех низткъа шоаш кхаббал яа хIама мара ца нийслуш долча боахамашка дIайийна хIама лоадама хьахулаш доаца лаьтташ леладу эсала боахамаш а. Юкъа цхьаккха а хIама долаш дац уж шошоай тайпара боахамаш. Беррига а хьайицача юрта боахама агротехнически боарам геттара лоха ба. Ялаташ дуккха а кIезигагIа хьувкъ Японии Тайвани санна долча лоаллаха дадача мехкашкарчул.

Мехка оахаш долча лаьттаех диъ-лагIа дакъа хIана дац аьнна дараш доазол дехьа дIакхухьийта культураш тIайолаш да: кокосови пальма, шекар доаккха эрз, манильни кIомал (абака), тхьамка. Юрта боахам Филиппинай лард лоархIаш бале а, кхоачамхилал баха нах кхабара эша керттера кхачан продукт — дуга дакха могаш бац мохк, цудухьа хIара шера доазол дехьара 600 эзар тонн гаргга дуга тIакхахьанза ца боалаш ба из.

Юрта боахамерча гIулакхий цхьатарра мах бу филиппинскии малхбузехьарчеи автораша. Цар йоах, из сеца а лаьт, лаьттан реформа ца йичеи правительственни новкъостал сов ца даьккхачеи из дегIабоалабе а могаргдац. Царна хетачох, промышленноста гIулакхаш кIеззига дикагIа да! Цхьабакъда, бIарча хьайицача индустриальни производство хIанзза мара дегIааха йола а еннаяц, хIаьта бIаьха никъ бе безаш а я.

ХIанзалца дукхагIча даькъе юртбоахама бедал чакхйоахаш мара хиннаяц филиппински промышленность. ХIанз ерригаш а дIалаьрхIача мехка я шекар-бедал йоаккха 35 завод, 77 тхьамкий фабрика, пальма даьтта доаха 17 завод, хIаьта иштта херх хьокха, кога гIирсаш ду, текстильнии цементнии предприятеш. Укх тIеххьарча шерашка хьалъяьй массехк мехкдаьтта чакхдоаха, химически, автомобилаш вIашагIъехка заводаш. Лоамашкара рузкъаш доаха промышленность ерригa а доазол дехьа дIакхухьийта аьшка, хромови, марганцеви, цIаста рудаш дахара тIаерзаьь я.

ХьалхагIа а санна Филиппинай экономике керттера доал долаш я американски монополеш. Духхьал США-е дIаухийта инвестицаш 800 млн. доллар лоархIаш я. Мехкара 60 процент горнорудни 50 процент совгIа бедал чакхйоахеи промышленность хIанз а американцаша тIахьожам лоаттабеш я. Цар дIалоац торговлереи транспортереи дикка йоккхий позицеш.

Къахьегамхошкара хьал цхьатарра хала да американски предприятешка санна иштта къаман буржуазе доалахьарча заводашкеи фабрикашкеи а. ХIанз 30 миллион филиппинцах 6 миллион гаргга чуэтта болх беш ва, цу даькъе болхлой классаца ва 4 миллион саг. Дуккха а дукхагIа бола филиппински пролетареш юрта боахаме а хIаьта иштта ремеслен кустарни производствеи болх беш ба. Фабрикашкеи заводашкеи балха боахка болхлой тIом дIабаьнначул тIехьагIарча шерашка шозза совгIа дукхагIа а хинна, хIанз 300 эзар совгIа саг ва.

Балха гIолга — филиппински къахьегамхошта качбоалла боккха бала. 1959 шера денз цхьаккха тайпа хьабе болх боацаш 2 миллион саг ва, хIаьта юкъ-юкъе, тайп-тайпарча маьхех а шера юкъерча ханашка хьежжа лаьрхIача 2—4 миллион саг ва, вешта аьлча цхьаццайолча хана мехка бахача нахах нийсса ахаш хIана бац аьнна бараш шоай къахьегам дIабахийта моттиг йоацаш ба.

Укх тIеххьарча шерашка Филиппинашка къахьегамхоша лоаттабу забастовочни къовсам дикка бикъ беннаб. Болхлоша къовсам лоаттабу бархI сахьата балха ди оттадайтар, алапеш лакхдайтар, цамогаш хилча пособеш телийтар, мах тела отпуск оттаяйтар духьа. Стачечни къовсам чIоагIбаларо хьахьокх, халонаш тIалатташехьа а, мехкара болхлой болам тIа-тIа чIоагIлуш хилар. Шоай саготагIа дола экономически хьашташ хьал а лоацаш, болхлоша тIа дукхагIа дIадех политически гIулакхаш а. Цар къовсам лоаттабу бокъонаш цхьатарра йоацаш ВIашагIкхийттача Штаташца экономическии тIема-политически договораш дара духьала, мехка бокъонца йола суверенитет Iалашъяр духьа.

Империалистически Iазапа духьала къовсам лоаттабеча болхлоехи ахархоехи дIабетталу студенташи интеллигенции. Кхыметтел манильски консервативни прессо а тIа-тIа дукхагIа тIахьех США-цара Филиппинай цхьатарра бокъонаш йоаца гIулакхаш хувцара. Кепа йоазонои къаман буржуазеи эггара хьалхагIа дIадех американо-филиппински торгови соглашении тIема базай хьакъехьа 1947 шера даь договори хувцилга. Кхыметтел конгресса цхьаболча депутаташа а дIадех американски базаши тIема гIирсаши цIендаь дIадоахилга.

Американски салташа филиппински щи зIамигасаг верца дувзаденна 1964—1965 шерашка Iай мехка гIетта халкъа эгIазал хIанз а йижанза я. Дукха эзараш болча наха дакъа а лоацаш демонстрацеш хилар Кларк-Филд яхача американски фепарча тIема базаи Субик яхача заливерча тIема-форда базаи районе а, хIаьта иштта Манилерча американски посольствана хьалхашка а. Цига дакъа лоацаш хиннараша дIадехар США-гара тIема соглашенеш йохаелга, Кларк-Филд яхача базах Вьетнама бомбаш чуеттара пайда ийбар дутилга, филиппинцашта духьала зуламаш деш болча американски военни гIулакхаш тIарча наха а филиппински судий юрисдикци оттаелга.

Иштта тIа-тIа чIоагIагIа духьале ю американски монополеша экономически низ бара а. Халкъо еча духьален болама юкъеенай профсоюзни кулгалхочо С. Сида яхачох, ший хьашташ беррига мехка, цу даькъе къахьегамхой а, хьашташца цхьатарра долча хьала тIа вахаро оттаяь къаман буржуази а.

Филиппински промышленни палато чулоацача промышленникаша а духьале ю экономикера доал американски монополешка хилара, хьаллоац империалистически тIахьожамах мукъа йола регионалыии экономически соглашенеш. Общественносто низ барах тIанйцар розничии торговлена «филиппинизаци» яра хьакъехьара, ерригa чухьара торговли филиппинцашта дIакара лулга оттадеш дола закон.

Цу хьалашка кIезиглуш латт Филиппинай хьашташ американски капитала мукъах дахийта деза яхарашта тIехьа латтараш. Масала, дуккха нах юкъе бола «Лапианг Манггава» яха Филиппинай парти либералашта юкъе хила ца туташ царех хьа а къаьста, хIанз колониализмана духьала ше къовсам лоаттабеш я. Цу парте лидерех цхьанне Игнасио Лаксина аьлар, «Либералий правительствага Филиппинашкеи Къулба-Малхбоален Азеи хиннача тIехьа удаш лелача американски кIаьнка» эхьерча даькъаца юкъа цхьаккха а хIама хилар ловш яц «Лапианг Манггава.

ХьалхагIа хинна президент Макапагали духхьал американски империализмо хьаллаьца лоаттаяь цун либеральни партии чIоагIа ийшар эггара тIехьагIа хиннача хоржамашка. Харжархоша хьаллаьцар оппозиции хиннача националистий парте викалаш. I-ча январе денз Филиппинай президентеи вице-президентеи функцеш кхоачашъеш ба цу парте викалаш Ф. Маркоси Ф. Лопеси.

Кердача правительства Филиппинай политически никъ лоадама хувцарг ма бий аьнна хетадала цхьаккха бахьан дац хIанз укх сахьата. Цхьабакъда, хоржамий итого ше тешал ду США империализма лоархIамерчарех йолча цхьан бастионе империализмана духьалара уйлаш цIенхаштта дегIайоагIаш хилара.

Ю. ГАВРИЛОВ.
(ТАСС).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, культураи, письмойи отделий—2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04112. Заказ № 1156.